

**EEFKE.EDDY.
SOLOMON.ANE
LIYA.MIRANDA.
PATRICK.SAN
DRA.DÉSIRÉ.**

Gezichten van een onzeker bestaan

**ANTOON.ROB
BIN.INGRID.
TYRELL.ANO
NIEM.STÉPHA
NIE.HENK**

Gezichten van een onzeker bestaan

EEFKE.6
EDDY.14
SOLOMON.22
ANELIYA.30
MIRANDA.38
PATRICK.46
SANDRA.56
DÉSIRÉ.64

ANTOON.74
ROBBIN.80
INGRID.88
TYRELL.96
ANONIEM.104
STÉPHANIE.110
HENK.118

BESTAANSONZEKERHEID IS SCHADELIJK.

Bestaansonzekerheid is schadelijk. En de schade die het op lange termijn veroorzaakt, is vaak onomkeerbaar. Hoe meer men wordt geconfronteerd met een opeenstapeling van problemen, hoe meer die elkaar versterken en hoe minder het vermogen wordt om ze zelf te verhelpen. En hoe groter het effect op de gezondheid. De weg naar een onzeker bestaan kan lang en hobbelig zijn, maar ook kort en heftig. De manieren waarop mensen in bestaansonzekerheid terechtkomen, zijn net zo divers als de groep die dit overkomt.

Ruim een kwart van de bevolking leeft in bestaansonzekerheid. Het ontbreekt hen aan de menselijke basisbehoeftes van veiligheid en zekerheid. Ze zijn niet zeker van werk, inkomen of een dak boven hun hoofd. Het eigen netwerk is te klein om klappen op te vangen. Zo worden ze als in een centrifuge naar de marge van de samenleving geslingerd. Dit leidt bij veel mensen tot verbazing en verontwaardiging: hoe kan dat in een welvarend land als Nederland?

Bestaansonzekerheid kan niet worden afgedaan als 'eigen schuld, dikke bult'. Zowel ongelukkige keuzes als ingrijpende gebeurtenissen, zoals een scheiding, het kwijtraken van werk of het verlies van een dierbare, kunnen een aanleiding zijn. Net zo goed als flexibilisering van de arbeidsmarkt, groeiende wachtlijsten in zorg en welzijn, krapte op de woningmarkt, een ontoereikend bestaansminimum en een onbereikbare overheid.

Met dit boek hebben we bestaansonzekerheid een gezicht willen geven, zonder direct over te springen naar een analyse. Niet praten over. Niet praten met. Maar luisteren naar. Niets meer, maar ook niets minder.

We hebben ons door vijftien mensen laten meenemen in hun ervaringen met bestaansonzekerheid en de zoektocht om daaraan te ontkomen. Vijftien mensen die een groot deel van hun leven in de overlevingsmodus hebben gestaan en daar op een eigen manier mee zijn omgegaan. Vijftien 'overlevers' die ons een inkijk in hun leven hebben gegund. Zij deelden hun verhaal in de hoop daar anderen in de toekomst mee te kunnen helpen.

Ook wij zullen ons daarvoor inspannen. Want het moge duidelijk zijn dat al deze verhalen óók iets zeggen over onze verzorgingsstaat. Maar ons uitspreken doen we later. Dit boek is niet de geschikte plek voor analyses en adviezen. Dat zou afdoen aan de aandacht die deze krachtige verhalen verdienen. Verhalen van hoop en herstel.

Jet Bussemaker

Voorzitter RVS

Eefke, heel goed in slecht zijn?

Eefke is 29 jaar en noemt zichzelf een ontspoorde tiener, ondanks een fijne jeugd. Haar bestaansonzekerheid is naar eigen zeggen begonnen met problemen met de Belastingdienst. Vanwege haar jeugdige gedrag ging haar omgeving ervan uit dat de problemen met deze dienst haar schuld waren. Hoe kan het ook anders bij Eefke? Er volgde een sneeuwbaaleffect, problemen stapelden zich op. Hoe harder ze riep dat er iets niet klopte, hoe minder men haar geloofde. En dat net in een periode waarin ze eindelijk zelfverzekerd in het leven kwam te staan. Ze is onderuit gehaald door het systeem en heeft zich alleen maar kleiner en kleiner voelen worden.

Eefke groeit op in een samengesteld gezin. Ze is een dromerig en onzeker kind; later zal ze het stempel ADHD/ADD krijgen. In 1997 komt haar broer te overlijden bij een bedrijfsongeluk. Daardoor breekt het gezin. Haar moeder kan geen moeder meer zijn. De rouw wordt zwaar, moeder komt in de Ziektewet terecht. Er ontstaan geldzorgen.

Op school is Eefke moeilijk bij de les te houden. Ze leest het boek *Christiane F.*, Verslag van een junkie, het autobiografische verhaal van Duitslands bekendste heroïneverslaafde. Ook luistert ze naar de muziek van Nirvana, de band van de verslaafde zanger Kurt Cobain, die op 27-jarige leeftijd overlijdt. Eefke heeft het gevoel dat het leven los zand is. Ze weet niet wat ze moet en is ervan overtuigd dat ze niet goed is in goed zijn. Waarom dan niet heel goed worden in slecht zijn?

Wat begint met sigaretten, mondt al snel uit in het gebruik van drugs. Eefke is 16 en verslaafd. Veel plezier beleeft ze er niet aan, tegen haar eigen verwachtingen in, en ze gaat naar een afkickkliniek. Daar krijgt ze Librium toegediend, een kalmeringsmiddel dat doorgaans wordt voorgeschreven bij extreme angst en spanning. Ze verlaat de kliniek verslaafder dan ze al was. Het gebruik houdt aan. Haar ouders zijn ten einde raad en stellen een ultimatum. Op hun hulp hoeft Eefke niet langer te rekenen. Dit motiveert haar om het afkicken nog een kans te geven. Ditmaal met succes. Ook haar vriendje – met wie ze al sinds haar veertiende samen is – slaagt erin om clean te worden. Samen willen ze een gezonde relatie.

Als Eefke 19 is en een mbo-opleiding volgt, raakt ze zwanger. Een verrassing, ze wist helemaal niet dat ze zwanger kon worden. Al jaren heeft ze ondergewicht door het drugsgebruik. Het is 2010 als ze haar eerste dochter krijgt. Omdat er tijdens de bevalling hypertensie optreedt, een vorm van hoge bloeddruk, krijgt ze medicijnen. Vanwege haar drugsverleden moet Eefke na de bevalling een test ondergaan. In haar bloed worden sporen van amfetamine gevonden. Eefke weet dat ze clean is, maar het wordt haar verboden om de baby te voeden. Ze komt onder controle van jeugdzorg te staan. Later zal blijken dat de sporen van amfetamine een gevolg zijn van de medicijnen tegen hypertensie.

EEFKE HEEFT HET GEVOEL DAT HET LEVEN LOS ZAND IS.

Na de bevalling pakt Eefke haar studie weer op. De baby moet daarvoor naar de opvang. Eefke's vader helpt haar met het maken van een berekening: de eigen bijdrage kan ze net betalen. Haar dochtertje kan naar de opvang. Doordat de berekening van de Belastingdienst lang op zich laat wachten, raakt het spaargeld op. Een jaar later ontvangt ze een brief van de Belastingdienst: ze moet geld terugbetalen. Geld dat ze niet heeft. Eefke denkt dat er iets niet klopt. Niemand in haar omgeving gelooft haar. Net als vroeger denkt iedereen dat Eefke vast iets fout heeft gedaan. Is ze niet vergeten om documenten op te sturen? De Belastingdienst maakt geen fouten, is het idee.

Naar haar beste vermogen betaalt Eefke de Belastingdienst terug. Telkens levert ze de gevraagde documenten aan. Haar onderbuikgevoel vertelt haar dat er iets niet in de haak is. Bij elk contact met de Belastingdienst groeit het gevoel van onrechtvaardigheid. Het zijn kleine opmerkingen die haar het meeste doen. "Je moet jezelf maar niet rijk rekenen," hoort ze bij vermeende foutjes. Het knaagt aan haar als persoon. Voor alles wat ze doet, moet ze zich verantwoorden, ze krijgt last van schaamte. Bij iedere aankoop die ze doet, bij elke stap die ze zet, heeft ze het gevoel dat er iemand meekijkt. De onzekerheid over haarzelf neemt toe. Ze voelt zichzelf achteruitgaan en is bang om in oude patronen en suïcidale neigingen te vervallen. Ze trekt aan de bel voor hulp. Hulp die niet komt.

Eefke moddert door. Ze woont samen met haar vriend en ondertussen is ze voor de tweede keer moeder geworden. Met hulp van haar schoonvader koopt het jonge koppel een huisje. Haar vriend heeft een kroeg waar vooral veel jonge mensen komen. Omdat de alcoholgrens van 16 jaar wordt opgetrokken naar 18 jaar, stagneren de inkomsten uit het bedrijf. Eefke zit in de Ziektewet en krijgt opnieuw een brief van de Belastingdienst. Deze keer gaat het helemaal fout. Ze moet 100.000 euro terugbetalen. De bewijscarrousel begint weer op volle toeren te draaien. De dwangsommen en slapeloze nachten wisselen elkaar af.

Het huis en de kroeg worden verkocht. Alle openstaande schulden worden afgelost. Maar niet die aan de Belastingdienst, want die zijn

onterecht, is de overtuiging. Eefke en haar vriend komen op straat te staan. Hulp krijgen ze niet, want ze hebben de problemen toch zelf veroorzaakt? Ze is bang dat ze haar kinderen gaat verliezen. Voor een uitkering of de bijstand komt het gezin niet in aanmerking. Met het geld dat ze nog hebben, gaan ze op vakantie naar Turkije, buiten de Europese Unie, daar waar niemand ze kan vinden, even weg van alles. Omdat de huur in Turkije zo laag is, besluiten ze er te blijven. Maar ze krijgen geen verblijfsvergunning en de kinderen moeten naar school, en in Turkije hebben ze geen pindakaas. Na een half jaar keert het gezin terug naar Nederland. De strijd met de Belastingdienst hervat zich direct.

Haar vader besluit zich te mengen in de strijd. Eefke vindt het verbazend dat haar vader serieus wordt genomen, maar zij niet. Het voelt als pesten. Ten einde raad moet ze intrekken bij haar ouders. Haar vriend mag niet mee, want volgens haar ouders zijn veel van de problemen zijn schuld. Ze vertrouwen hem niet.

In 2016 bevalt Eefke van haar derde kind. Zij en haar vriend gaan weer samenwonen. De aanhoudende stress eist zijn tol. Ze slaapt nog amper en krijgt een borstontsteking. Eefke wil het gevecht achter zich laten. Ze gaat fulltime werken bij een callcenter. Ze moet en zal de schulden betalen en op de been blijven. De kinderen gaan opnieuw naar de opvang. De kinderopvangtoeslag die ze ontvangt, wordt in beslag genomen. Ze moet 500 euro per maand aflossen en een eigen bijdrage betalen. Haar inkomen bedraagt 1.500 euro per maand. Het is een vicieuze cirkel. De problemen met de Belastingdienst houden aan. Eefke wordt kilo's te zwaar.

Na een paar maanden breekt Eefke. Ze wordt overspannen en ziet zich genoodzaakt om zich ziek te melden op haar werk. Twee weken later overlijdt haar schoonvader. Eefke zit in de Ziektewet en er wordt een psychologische analyse gedaan. De diagnose is ADHD. Dat is volgens de arts de oorzaak van haar problemen. Eefke gelooft dat niet. In haar omgeving blijft het idee leven dat het allemaal haar eigen schuld is, dat ze het simpelweg allemaal niet aankan. Na een jaar spreekt het UWV het oordeel uit dat Eefke weer kan gaan werken. Ze krijgt opnieuw last van suïcidale neigingen.

Desondanks zoekt ze hulp bij de schuldhulpverlening. Omdat haar vriend op dat moment als zzp'er aan de slag is, komt ze daar niet voor in aanmerking. Wel adviseert men haar om niets meer te betalen, aan geen enkele instantie, en dan maar een bijstandsuitkering aan te vragen.

Eefke heeft behoefte aan iemand die haar belt. Iemand die haar helpt. De onderhandelingen met de Belastingdienst groeien stilaan uit tot een dagtaak. Het UWV zet haar uitkering stop. Waarom zoekt ze niet gewoon een baan voor 18 euro per uur? Ze wil wel, maar haar verleden zit haar dwars. Haar vriend besluit meer te gaan werken. Eefke kan dan een stapje terugdoen en voor de kinderen zorgen. Ze leert de eindjes aan elkaar te knopen. Als de koelkast leeg is, gaan ze bij vrienden eten.

De kinderen worden ouder. Als haar jongste op een feestje uitgenodigd wordt, kost dat haar een rib uit het lijf. De oudste wordt snel groot en nieuwe kleren groeien niet aan de boom. Eefke heeft het gevoel dat haar kinderen last hebben van de situatie. De oudste blijft steken in haar ontwikkeling op school in groep drie. Ze bezoekt een pedagoog. En wederom krijgt Eefke de schuld, met het kind is niets mis. Het hele gezin moet in gezinstherapie. Eefke raakt in een isolement.

Door gebruik te maken van zelfhulpgoeroes op het internet probeert Eefke overeind te krabbelen. Alles is beter dan antidepressiva of opgenomen worden in een psychiatrisch ziekenhuis. Ze leert zichzelf op te peppen aan het begin van de dag, positief te blijven en haar leven weer invulling te geven. Dat gaat een tijdje goed. Totdat er beslag gelegd wordt op de gezinsauto, waarmee haar vriend altijd naar zijn werk gaat. Ook gaat zijn moederbedrijf failliet. Een nieuwe financiële tegenslag. Tegen die tijd is ze al wel wat gewend. Waarom zouden ze zich ook hier niet uit weten te redden? In ruil voor eten en kleding gaat ze schoonmaken bij andere moeders op de school van haar kinderen. Ze krijgt het advies om voor zichzelf te beginnen. Maar hoe doe je dat zonder zelfvertrouwen?

Eefke besluit de stap te zetten. Maar dan is daar corona. Het aantal opdrachten loopt terug. Wel heeft haar vriend een nieuwe baan gevonden. Zelf besluit ze te solliciteren naar een baan in

ZE KRIJGT HET ADVIES OM VOOR ZICHZELF TE BEGINNEN. MAAR HOE DOE JE DAT ZONDER ZELFVERTROUWEN?

loondienst. Het lukt haar, ze gaat als schoonmaker aan de slag bij een zorginstelling. Ze wil de geldzorgen kunnen loslaten. De gesprekken met de Belastingdienst houden aan. Voor het eerst komt er een oplossing in zicht voor de problemen die al sinds 2011 spelen. Ze ontvangt een proefberekening voor een compensatieregeling. Maar die gaat slechts drie jaar terug in de tijd. Dat vindt ze onrechtvaardig.

Samen met haar advocaat denkt ze erover na om de regeling aan te vechten. Ook is er een nieuwe contactpersoon aangesteld bij de Belastingdienst, maar daar klikt het niet mee. Opnieuw moet ze van alles bewijzen. Het blijft haar leven beïnvloeden, tot op de dag van vandaag. Ze hekelt het gebrek aan transparantie van de Belastingdienst. Eefke heeft het gevoel dat ze geen toegang krijgt tot alle informatie. Dat frustrereert haar. Omdat de relatie met de Belastingdienst zo slecht is, wil ze wel met hen in systeemtherapie, zegt ze. Samen met haar vriend heeft ze best een goed inkomen, maar alles gaat op aan afbetalingen. Zonder de problemen met de Belastingdienst hadden ze eigenlijk een bovenmodaal leven kunnen leiden.

Door de commotie rond de toeslagenaffaire ontdekt ze ineens dat het toch niet haar schuld is. Eefke is geen fraudeur. Dat is iets dat ze nog moet verwerken, dit stempel dat ze al die jaren heeft gedragen. En weer krijgt ze het advies om in therapie te gaan. Ze wil wel aan zichzelf werken, maar weigert nog langer de schuld te dragen. Ondertussen heeft ze een deel van de compensatie ontvangen. Ze wil opnieuw gaan studeren, maar voelt zich geblokkeerd. Ze ervaart angst voor instanties, dat ze weer voor de deur gaan staan.

De jarenlange stress doet haar gezondheid geen goed. Onlangs kreeg ze de diagnose fibromyalgie; chronische pijn en vermoeidheid. Maar ze is nog steeds in leven en haar kinderen zijn nog altijd bij haar. Dat is een goed teken. Een enkele keer moet ze voor een slijmbeursontsteking medicijnen van haar nichtje slikken. Die worden niet vergoed en geld heeft ze niet. Ook anticonceptie kan ze niet betalen. Eefke is één keer ongewenst zwanger geraakt. Maar gelukkig is abortus gratis.

EDDY, WERELD- REIZIGER MET EEN KAPOTTE KNIE

Eddy is 70 jaar en komt uit Aruba. Zijn jeugd heeft hij op Curaçao in een internaat doorgebracht. Daar kreeg hij vaak leguanensoep te eten. Op zijn zestiende is hij naar de scheepvaartacademie gegaan. Tot zijn negentiende jaar heeft hij veel op zee gezeten. Het was alles behalve zijn passie, maar wel het startschot voor vele wereldreizen. Op veel plaatsen volgde hij lasopleidingen, van Texas tot Venezuela. Als manager bracht Eddy steeds ergens een paar jaar door en als de klus geklaard was, ging hij verder naar de volgende klus in een ander land. In bijna alle Europese landen heeft hij wel gewerkt, en hij spreekt zeven talen. Geld is nooit een probleem geweest.

In 1986 komt Eddy samen met zijn vrouw naar Nederland. Ze besluiten zich hier te vestigen. Zij gaat niet mee op al zijn reizen, dat is niet haar ding. In 1987 scheiden ze. Eddy vindt ook hier werk als lasser. Door zijn talenkennis is hij goud waard voor een Brabants bedrijf dat touringcars bouwt. Vanwege zijn perfecte beheersing van het Papiaments, het Nederlands, het Engels én het Spaans mag hij een internationaal team leiden. Eddy heeft het naar zijn zin en verdient wel 8.000 gulden per maand. Regelmatig stuurt hij geld naar zijn familie in Aruba. Maar als hij 55 is, maakt Eddy een nare val. Zijn knie knalt in splinters uit elkaar. Hij komt in de Ziektewet.

Via het arbeidsbureau schoolt Eddy zich om. Hij wordt beveiligger. Zijn werkdagen brengt hij door op een stoel in een hokje. Het is zijn taak om de monitors in de gaten te houden. Dat past prima bij hem, want hij mag niet veel rondlopen. In 2007 krijgt Eddy zijn eerste van vijf hartinfarcten. Opnieuw belandt hij in de Ziektewet. Na een periode van herstel kan hij weer aan het werk. Maar zijn werkgever vindt het te riskant, die wil het niet op zijn geweten hebben als Eddy tijdens zijn werk iets overkomt. Ontslag volgt, maar zijn werkgever linkt Eddy aan een andere baan. Hij gaat telefonische diensten draaien voor een schoonmaakbedrijf, vanuit huis. Ook dat bevalt hem goed. Als zijn jaarcontract is afgelopen, stopt het werk. Voor het eerst in zijn leven komt Eddy in de WW terecht.

De WW duurt drie jaar en loopt over in Eddy's pensioen. Dat is een potje dat hij heeft opgebouwd op Aruba en Curaçao en in Nederland. Er wordt bekeken hoeveel jaar Eddy waar gewoond en gewerkt heeft. En dan worden de pensioenen van elkaar afgetrokken. Dat verrast Eddy. Voor het eerst wordt hij geconfronteerd met spaarzaam leven. Het is een armoedeval. Hij weet niet hoe hij met zo weinig geld kan rondkomen. Eddy is helemaal niet gewend om in de supermarkt op de prijs van eten te letten, hij laadt gewoon het karretje vol. Nooit heeft hij aan morgen hoeven denken, en nu plotseling wel. Achteraf vindt hij dat hij fout gehandeld heeft. Hij heeft te laat ingezien dat dure spullen niet passen bij zijn nieuwe inkomen. Nu zou hij het anders doen. Maar het is te laat: Eddy maakt schulden.

**IN BIJNA ALLE EUROPESE LANDEN
HEEFT HIJ WEL GEWERKT, EN HIJ
SPREEKT ZEVEN TALEN. GELD IS
NOOIT EEN PROBLEEM GEWEEST.
NU ZOU HIJ HET ANDERS DOEN.
MAAR HET IS TE LAAT: EDDY
MAAKT SCHULDEN.**

Hij stuurt niet langer geld naar Aruba, hij moet zelf zien te overleven. Eddy heeft niets meer, nada, niente. Via via komt hij in contact met een wijkteam en geeft aan dat hij graag bewindvoering wil. Die heeft hij nu twee jaar. Hoeveel schulden hij heeft, weet hij niet. En hij is niet tevreden over de bewindvoerder. Na een tijdje vindt hij wel een goede bewindvoerder, iemand die luistert. Maar de schuldhulpverlening moet nog opgezet worden. Ze willen een verkort traject voor hem regelen, want wie weet hoe lang hij nog leeft. Hij is tenslotte al op leeftijd. Met AOW en zijn bedrijfspensioen verdient hij waarschijnlijk tussen de 1.500 en 1.700 euro per maand. Eddy krijgt 50 euro per week leefgeld. Hij heeft geen zicht op wat er met de rest van het geld gebeurt.

Dan wordt Eddy dakloos. Twee jaar lang is hij bankslaper. In het begin kan hij nog terecht bij kennissen en vrienden, maar dat netwerk droogt op. Op een gegeven ogenblik kan hij een kamer huren bij een Spaanse kennis die meestal in het huis van zijn Nederlandse vrouw verblijft. Eddy gaat in gesprek met de bewindvoerder en hij krijgt akkoord. Op het moment dat hij in het huis wil trekken, krijgt de kennis problemen met zijn vrouw. Ze gaan scheiden. Eddy kan er niet langer terecht. Ten einde raad meldt hij zich aan bij een organisatie voor daklozen, waar hij een postadres kan aanvragen. In principe kan dat voor zes maanden, maar vanwege zijn leeftijd en gezondheid wordt Eddy behandeld als een speciaal geval en krijgt hij een postadres voor een periode van twee jaar.

Het bevalt Eddy niet. Hij is een oude dakloze man tussen de junkies. Iedereen weet dat het een onmogelijke situatie is, maar een oplossing lijkt ver weg. De daklozenorganisatie legt contact met een Centrum voor Dienstverlening (CvD). Daar kan hij in de opvang verblijven. Maar hij mag niet alleen op een kamer en het ontbreekt hem aan de nodige rust. Zijn gezondheidsklachten blijven toenemen. Ondertussen heeft hij vijftien stents, is er een nier weggehaald vanwege een tumor en is hij diabetespatiënt. Ook heeft hij een hoge bloeddruk. Tijdens de eerste coronagolf verblijft hij in de opvang. Hij spreekt met lof over het CvD. Als er geen uitweg is, is het beter dan niets. Eddy krijgt er maaltijden en er worden boodschappen voor hem gedaan.

WEL VOELT HIJ ZICH EENZAAM. HIJ WAS ZIJN HELE LEVEN ZO AVONTUURLIJK, HIJ ZAT NOOIT ERGENS AAN VAST.

Vanuit het CvD wordt Eddy gekoppeld aan een maatschappelijk werker van een wijkteam. Deze jongen staat hem persoonlijk bij in de zoektocht naar een woning. Zo wordt hij aan een eigen huisje geholpen, waar hij ook zorg ontvangt. Eddy is nu 70 en woont alleen. Familie en vrienden heeft hij niet. Hij heeft veel rug- en zenuwklachten. Daarvoor krijgt hij medicijnen. Dagelijks neemt hij trouw allerlei pillen uit dertien verschillende potjes. Binnenkort wordt hij geopereerd aan een liesbreuk. Uit een bloedprik blijkt dat zijn kaliumgehalte te hoog is. De dokter zegt dat het een hartinfarct kan veroorzaken. Dit is waarschijnlijk de laatste die hij met zijn conditie kan overleven. Zo direct zijn ze wel, om dat gewoon te zeggen.

Eddy heeft in principe geen problemen met het krijgen van zorg en met het betalen van de premie. Dat wordt door de bewindvoerder geregeld. Ondanks al zijn zorgen probeert hij luchtig te blijven en hij wil er niet steeds aan denken. Wel voelt hij zich eenzaam. Hij was zijn hele leven zo avontuurlijk, hij zat nooit ergens aan vast. Dat is waardoor hij nu ook geen gezelschap heeft. Dat is de prijs die hij daarvoor betaalt. Al is hij heel blij dat hij in een eigen appartement woont. Weggaan wil hij niet meer. Als hij langer in de opvang had moeten zitten, was hij doodgegaan van de stress. Eddy heeft een uitvaartverzekering geregeld. Hij wil niet begraven worden door de gemeente.

SOLOMON WILDE GEEN KINDSOLDAAT WORDEN

Solomon is 20 en komt uit Eritrea. Zijn vaderland heeft hij verlaten toen hij 12 was, zonder familie. Na vele omzwervingen is hij vijf jaar geleden in Nederland beland. Solomon wilde vrijheid, hij wilde geen kindsoldaat worden. Het leven als vluchteling kent dieptepunten en nog diepere punten, heeft hij gemerkt. Altijd heeft hij zich vol energie ingezet om een nieuw leven op te bouwen. Met hulp van goede vrienden. En na veel vallen en opstaan begrijpt hij nu iets meer van het systeem in Nederland.

Op zijn twaalfde besluit Solomon naar Ethiopië te vluchten. Een leven als kindsoldaat in Eritrea schrikt hem af. Zijn ouders laat hij achter, en zijn broers en zussen kiezen hun eigen vluchtroute. Hij verblijft drie jaar in Ethiopië. Omdat hij nog geen 15 jaar is, krijgt hij van het Rode Kruis een begeleidster toegewezen. Zij wordt een soort moeder. Regelmatig stuurt een zus van Solomon geld op vanuit Israël. Daarvan kan hij kleding en eten kopen. Ook koopt hij met het opgestuurde geld spullen voor de

SOLOMON WIL VEILIGHEID. HET EUROPESE VASTELAND WORDT ZIJN NIEUWE BESTEMMING.

jongens met wie hij samenwoont. Met zijn vieren delen ze een kamer. Ze slapen op de grond.

Na drie jaar in Ethiopië vlucht Solomon verder richting Soedan. Daar verstopt hij zich drie weken in een huis. Als je in Soedan door de autoriteiten wordt opgepakt zonder een identiteitsbewijs, ga je de gevangenis in. Dat wil hij voorkomen. Vanuit Soedan vlucht hij verder richting Libië. In de Sahara slaapt hij in de buitenlucht. Eenmaal aangekomen in Libië schuilt hij een maand lang ergens in een huis. Hij herinnert zich niet in welke stad.

Solomon kan de overtocht naar Italië maken als hij 1.600 euro betaalt aan een Libische soldaat. Zonder de betaling kan hij niet verder. Het risico om opgepakt of zelfs vermoord te worden is reëel. Solomon wil veiligheid. Het Europese vasteland wordt zijn nieuwe bestemming.

Net voor hij de oversteek naar Italië wil maken, ontmoet Solomon een zwangere Ethiopische vrouw. Zij heeft het geld voor de soldaten niet. Samen met andere vluchtelingen probeert hij het benodigde geld voor de vrouw bij elkaar te krijgen. Ze willen koste wat kost voorkomen dat de vrouw in Libië moet bevallen en daar zonder eten of drinken achterblijft. Het lukt hen. Solomon, de vrouw en 500 andere vluchtelingen stappen op een bootje richting Italië. Er zijn veel zwangere vrouwen en kinderen bij. Later zal de Ethiopische vrouw in Milaan bevallen en verzorging krijgen in een ziekenhuis. Ze is Solomon en de anderen eeuwig dankbaar, weet hij.

Vanuit Italië reist Solomon via Berlijn door naar Nederland, waar hij in een Asielzoekerscentrum (AZC) terechtkomt. Hij verwacht ontbering, want hij denkt dat de overheid in Nederland – net als in Eritrea – niets voor je doet. Zijn zorg is onterecht. In het AZC krijgt hij kleding en 50 euro om van te leven. Daar is Solomon erg blij mee. Uiteindelijk verblijft hij er vijf maanden. Terugkijkend op zijn tijd in het AZC is hij dankbaar. Na jaren van vluchten is de periode daar een rustige en leuke tijd.

Eind 2017 krijgt Solomon een huis toegewezen. Ook volgt hij taallessen. Zonder moeite slaagt hij. Het inburgeringsexamen legt hij eveneens moeiteloos af. Dat vindt hij belangrijk, want anders

kan hij nooit een Nederlands paspoort krijgen. En zonder paspoort is het onmogelijk om Nederland te verlaten en weer terug te komen. Solomon mist zijn ouders verschrikkelijk. Hij heeft ze bijna tien jaar niet meer gezien. Het vreet aan hem. Wel belt hij regelmatig met hen. Maar zonder beeld, want internet hebben zijn ouders in Eritrea niet.

In Nederland maakt Solomon zijn middelbare school af. Daarna begint hij een opleiding tot timmerman en vindt hij een baantje bij een fastfoodketen, zonder contract. In de tussentijd krijgt hij zijn paspoort. Eindelijk kan Solomon zijn ouders bezoeken. Snel vertrekt hij. De ontmoeting met zijn ouders vindt plaats in Ethiopië, dat is veiliger dan Eritrea. Zijn moeder herkent hem eerst niet, ze weet niet hoe haar volwassen zoon eruitziet. Foto's hebben haar nooit bereikt en Solomon is als kind vertrokken. Anderhalve maand verblijft hij samen met zijn ouders in Ethiopië. Dan keert hij terug naar Nederland. Het is het begin van een moeilijke periode.

Op Solomons deurmat ligt post, veel post. Door zijn vertrek naar Ethiopië heeft hij officieus zijn opleiding stopgezet. Daardoor stopt ook de studiefinanciering en heeft hij onbedoeld schulden opgebouwd. Hij heeft geen inkomen, maar wel een huurachterstand. De begeleider kan hem niet helpen, want Solomon heeft er zelf voor gekozen om naar Ethiopië te gaan. Een huisuitzetting dreigt. Solomon gaat in gesprek met zijn huisbaas en vertelt dat hij eindelijk zijn ouders terug heeft gezien. Hij mag op zijn kamer blijven. Voor Solomon is dit een stressvolle periode met vele slapeloze nachten. Het oplossen van zijn problemen slurpt al zijn energie op. Hij bidt dat de schuld weer over zal gaan. Drank en drugs laat hij links liggen, maar hij begrijpt waarom anderen die middelen in zulke stressperiodes niet kunnen weerstaan.

Solomon vraagt bij de gemeente een uitkering aan. Hij komt in aanmerking, al zal de eerste betaling minimaal drie maanden op zich laten wachten. Dat is te lang, want leven kost geld, en Solomon heeft niets. Hij probeert opnieuw een baan bij de fastfoodketen te krijgen, maar veel werk is er niet. Ook vraagt hij de gemeente om hulp bij het vinden van een baan. Maar Solomon krijgt te horen dat hij zelf ook wel

SOMS EET HIJ SLECHTS ÉÉN APPEL OP EEN HELE DAG.

weet hoe hij aan een baan moet komen. De schulden die Solomon wil aflossen, worden alleen maar groter.

Uiteindelijk laat de eerste betaling van zijn uitkering vijf maanden op zich wachten. Het bedrag van de schulden weet hij niet meer precies, maar hij schat het op 5.000 euro. In die tijd eet Solomon vooral bij vrienden en een verre tante die in dezelfde stad woont. Soms eet hij slechts één appel op een hele dag. Hij voelt zich schuldig tegenover de mensen die hem helpen. Solomon is bang dat ze hem niet aardig meer vinden.

Solomon solliciteert overal waar hij maar kan. Uiteindelijk kan hij terugkomen bij de fastfoodketen. Hij kan fulltime aan de slag. Daardoor krijgt hij slechts een uitkering voor één maand. Elke extra dienst die hij kan draaien, pakt hij met beide handen aan. Solomon wil van zijn schulden af. En hij schrijft zich weer in voor een opleiding, Zorg en Welzijn ditmaal. Ook start zijn studiefinanciering opnieuw. Al met al heeft hij acht maanden financiële problemen gehad. Als hij die periode afsluit, heeft hij het gevoel dat hij erdoorheen zit. Het is een tijd van veel tranen en weinig slaap geweest.

Al die tijd heeft Solomon het gevoel gehad dat zijn begeleider hem niet serieus heeft genomen en weinig respect voor zijn situatie heeft gehad. Er werden grapjes over zijn leven gemaakt. Maar dan loopt hij Petra tegen het lijf. In het verzamelgebouw waar hij woont, runt zij een sociale onderneming. Ze ontfermt zich over Solomon en is bereid zijn schulden over te nemen. Dat wil Solomon niet, hij wil zijn problemen zelf oplossen. Wel ondersteunt Petra hem emotioneel en helpt ze hem met zijn administratie. En hij mag stagelopen in haar bedrijf. Ze wordt zijn Nederlandse moeder. Daardoor hervindt hij de energie die hij nodig heeft.

Twee jaar lang is Solomon razend druk met werken én studeren. Van acht uur in de ochtend tot drie uur in de middag gaat hij naar school. Van vier uur 's middags tot middernacht werkt hij bij de fastfoodketen. Dan gaat hij naar huis, neemt een douche en valt rond twee uur 's nachts in slaap. Een paar uur later gaat de wekker omdat hij weer naar school moet. Soms komt Solomon te laat op school of heeft hij niet

de tijd om zijn huiswerk af te maken. Maar op school kent men zijn verhaal, het tempo waarin hij leeft. Zijn docente toont begrip. Dit ritme van werken en studeren stopt op het moment dat corona uitbreekt. Solomon is er dan net in geslaagd om zijn schulden af te betalen. Hij verliest zijn baan, en met de studiefinanciering kan hij net rondkomen.

Niet het geld, maar de ideeën van anderen hebben Solomon geholpen. Hij kent het systeem langzaam wel, maar hij weet dat hij zonder hulp van derden hopeloos knel was komen te zitten. Hij is mensen zoals Petra en zijn docente dankbaar. Ze staan altijd klaar om hem advies te geven. Solomon vindt het daarom van belang dat je je verhaal deelt. Want als je dat niet doet, kun je niet geholpen worden. Zo kent hij een meisje met problemen. Lang hield ze haar verhaal voor zichzelf. Ze schaamde zich. Maar nu Solomon op de hoogte is van haar problemen, lossen ze die samen op.

Maar de basis is vertrouwen. Vertrouwen hebben in de ander én er vertrouwen in hebben dat het weer beter wordt. Je moet tegen jezelf blijven zeggen dat morgen beter wordt dan vandaag. Tijden veranderen in het leven. Je bent niet je hele leven arm of je hele leven rijk. Dit zijn lessen die hij uit de Bijbel heeft geleerd. Solomon is christelijk en dat is erg belangrijk voor hem. Zonder die hoop voor morgen plegen veel mensen zelfmoord, bijvoorbeeld als ze in de schulden komen te zitten. Dit heeft hij van dichtbij meegemaakt, met een vluchteling die in Rotterdam woonde. Hij is er zeker van dat ze nu nog geleefd zou hebben als ze geen schulden had gehad. Voor Solomon is het de hoop die hem in leven houdt.

Het is lang niet altijd makkelijk. Zo kan het op school voor een vluchteling moeilijk zijn. De praktijk kun je wel leren, maar als je de taal niet zo goed verstaat, kan de theorie best lastig zijn. Niet goed begrijpen van het Nederlands kan leiden tot miscommunicatie, of het kan mensen irriteren omdat het allemaal wat langer duurt voordat iets duidelijk is. Zo dacht een vriend van Solomon dat hem eindelijk een baan werd toegezegd, maar in realiteit werd hij afgewezen. En hij kent iemand die telefonisch een OV-abonnement voor door de week wilde afsluiten, maar er per vergissing een voor het

weekend nam. En bij presentaties op school is het maar de vraag of ze dat gebrekkige Nederlands wel zo grappig vinden.

Momenteel is Solomon gelukkig. Als hij problemen krijgt, weet hij ze op te lossen. En met Petra en haar gezin heeft hij er een familie bij. Zij is aanwezig bij Solomons diploma-uitreiking, en hij is erbij als Petra's zoon zijn diploma krijgt. Solomon heeft ervaren hoe moeilijk het leven kan zijn, maar hij weet ook dat morgen altijd iets nieuws brengt. Het is zijn droom om ooit in Nederland theologie te studeren. Daarvoor moet hij de taal nog beter leren en verder studeren. Voor op de korte termijn zou hij het heel leuk vinden om in een ziekenhuis te mogen werken. Om mensen te helpen.

ANELIYA DANKT NEDERLAND MET HEEL HAAR HART

Aneliya is een alleenstaande moeder van 48 jaar. Ze is bijna tien jaar in Nederland. Sinds haar komst vanuit Bulgarije heeft ze op veel plekken gewoond. Vast werk vinden is haar nog niet gelukt. Ondanks al haar inspanningen bouwde ze langzaam schulden op en dit heeft invloed gehad op haar gezondheid. Ze heeft veel stress ervaren en een depressie gehad. Maar teruggaan naar Bulgarije is nooit een optie geweest. Nederland is het land van haar dochter.

Aneliya groeit op in een mooie streek op het Bulgaarse platteland. Haar ouders zijn arm. In het dorp zorgt iedereen voor zijn eigen voedsel. Er lopen kippen rond op het land, brood wordt zelf gebakken. Elektriciteit is er niet altijd. De school en de dokter zijn alleen maar bereikbaar na een urenlange wandeling.

Al is het leven in het dorp op zich best goed, Aneliya ziet er weinig toekomstkansen. Ze gaat werken in de suikerfabriek in het dichtstbijzijnde stadje. Daar verdient ze wel wat, maar verre van genoeg. Perspectief biedt het niet. Ze besluit naar Sofia te gaan, de Bulgaarse hoofdstad. Ook daar is werk schaars. Bovendien voelt ze zich er niet veilig en is er veel corruptie. Ze wil een nieuw leven beginnen voor haar dochters. Nederland wordt de gedroomde bestemming.

In 2009 vertrekt Aneliya naar Nederland. Haar jongste dochter, die op dat moment 3 is, gaat met haar mee. Haar twee oudste dochters van 16 en 17 blijven bij de familie in Bulgarije. Na haar aankomst in Nederland volgt een moeilijk jaar. In het begin kan ze nog bij een vriendin terecht, maar daarna huurt ze de ene kamer na de andere. De huur is telkens te hoog en stabiel werk vinden lukt haar niet. Veel verder dan enkele uren per week werken als oproepkracht komt ze niet. Ze volgt taallessen, maar dat gaat moeizaam.

Haar dochter gaat naar school, maar opvang kan Aneliya niet betalen. Dat maakt het nog lastiger om werk te vinden, en dat heeft weer invloed op hun woonsituatie. Ze overleeft door zelfgemaakte baklava te verkopen en zich aan te sluiten bij verschillende schoonmaakbedrijven. De combinatie van werk met de zorg voor haar dochter ervaart ze als zwaar en stressvol. Regelmatig komt er post met een incasso. Maar dan wel op het adres van een woning waar ze niet meer woont. Zonder dat ze het weet, bouwen de schulden zich langzaam op.

In 2013 wordt ze overvallen door het bedrag van haar schulden. Ze meldt zich voor hulp bij de gemeente, die haar doorverwijst naar een hulporganisatie. Maar Aneliya heeft geen recht op een uitkering of schuldhulpverlening. Als Bulgaarse mag ze in Nederland wel werken, maar daar houdt het op. Haar mentale toestand gaat achteruit. Ze krijgt bewindvoering, gelukkig van iemand die ze aardig vindt. Aneliya blijft werken met tijdelijke contracten op verschillende plekken. Haar vakantie bestaat uit een bezoek aan haar ouders. Terwijl Aneliya daar is, krijgt haar moeder een hersenbloeding en raakt voor de helft verlamd.

SAMEN MET HAAR DOCHTER VAN 9 KOMT ANELIYA OP STRAAT TE STAAN.

Eenmaal terug in Nederland houdt het werk vrijwel onmiddellijk op. Aneliya is te lang weggebleven en krijgt geen nieuwe contracten. Ook zijn de sloten van haar huis vervangen, want ze heeft een huurachterstand. Samen met haar dochter van 9 komt Aneliya op straat te staan. Ze wil de beslissing van huisuitzetting aanvechten, maar heeft geen geld voor rechtsbijstand. Ook blijkt er geen huurprijs in het huurcontract te staan. Er komt geen hulp, en door haar gebrekkige Nederlands lukt het haar niet om het systeem te doorgronden. Ze staat er alleen voor. Aneliya wordt bang. Ze komt in een depressie terecht.

De moeder van een vriendinnetje van haar dochter is maatschappelijk werkster. Zij besluit Aneliya te helpen, en samen gaan ze naar het gemeenteloket. Via de gemeente krijgt ze een plaats in de vrouwenopvang. Ook slagen ze erin om een urgentieverklaring te bemachtigen voor een corporatiewoning. In 2017 krijgt ze een woning toegewezen. Aneliya is blij, want voor het eerst sinds 2009 is haar woonsituatie stabiel.

De lange periode van stress en onzekerheid begint zijn tol te eisen. Aneliya ontwikkelt migraine en kampt met een cyste op haar lever. De medicijnen die ze slikt, veroorzaken maagklachten. Toch gaat ze opnieuw aan de slag als schoonmaakster. Maar ze heeft nog meer problemen. Haar knieën en rug doen pijn en haar gewrichten zwellen op. Maar weer in onzekerheid leven wil ze niet. Dan maar liever pijn. Vroeg in de ochtend verlaat ze haar huis om te gaan schoonmaken. Elke dag opnieuw. Tot ze onderweg naar haar werk wordt aangereden door een auto. Aneliya's knie begeeft het definitief.

Ze krabbelt weer overeind, maar krijgt het zowel fysiek als mentaal alleen maar zwaarder. Teruggaan naar Bulgarije wil ze echt niet. De toekomst van haar dochter is voor haar het allerbelangrijkste. En die toekomst moet en zal zich in Nederland afspelen. Maar werken kan Aneliya niet meer. Ze is aangewezen op een scootmobiel. En nog steeds heeft ze bewindvoering. Die relatie is prima, ze kan er op elk moment terecht voor vragen. Van die mogelijkheid maakt ze regelmatig gebruik. Aneliya is bang dat ze fouten maakt of dat ze zaken over het hoofd ziet omdat ze zo slecht Nederlands leest. Ze wil van haar problemen af.

Ze vindt aansluiting bij een paar hulporganisaties en bouwt geleidelijk aan een netwerk op, vlak bij haar huis. Ze voelt zich er thuis en krijgt weer zin in het leven. En omdat de Europese regels met betrekking tot Bulgarije veranderen, krijgt Aneliya een uitkering. De bewindvoerder helpt haar daarbij. Werken kan ze vanwege haar gezondheid niet meer, maar ze gaat een opleiding *hospitality* aan het ROC volgen. Wat ze daar leert, voert ze als vrijwilliger uit, op verschillende plekken. Nederland heeft haar goed geholpen en ze wil iets terugdoen. Ook de taal beter leren vindt ze belangrijk. En ze stimuleert anderen om hetzelfde te doen. Dan komt corona en liggen de taallessen stil. Ook het vrijwilligerswerk en de bezoeken aan de hulporganisaties komen in het gedrang. Dat alles mist ze enorm.

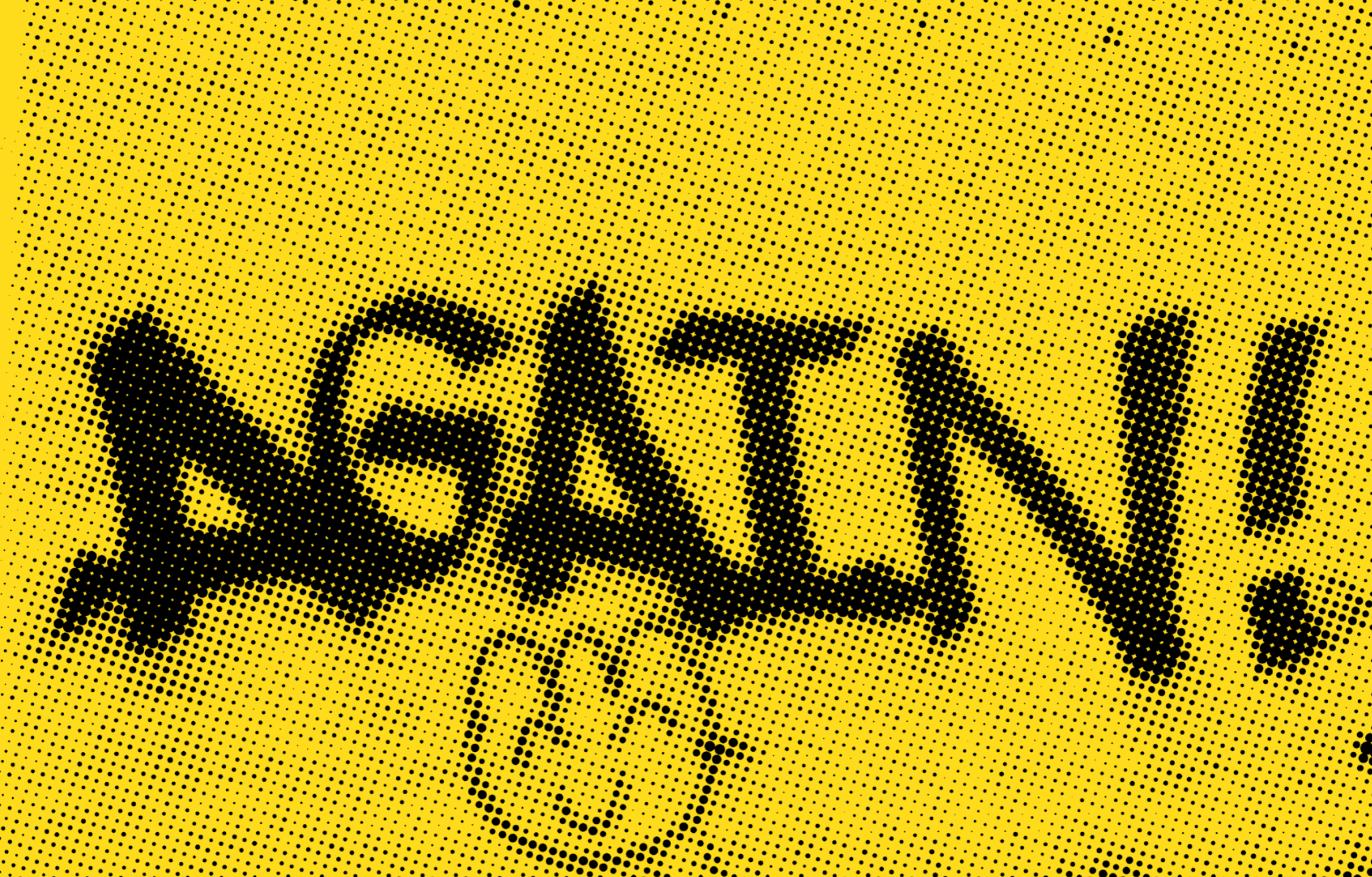
Binnenkort krijgen Aneliya en haar dochter een Nederlands paspoort. Nederland is het land van haar dochter. Het land waar er altijd een bus komt. Het land waar de politie niet corrupt is. Het land waar iedereen naar school gaat. Nederland is een goed land. De mensen zijn netjes en iedereen houdt zich aan de afspraken. In Nederland heeft men respect voor elkaar. Zelfs het drinkwater is hier goed.

De oudste dochters van Aneliya zijn intussen getrouwd en wonen in Duitsland. Het gaat goed met hen. Ze vragen regelmatig of hun moeder niet bij hen wil komen wonen. Dat wil ze niet. Binnenkort zit de bewindvoering erop. Dankzij bezoeken aan een psycholoog kampt ze niet meer met depressies. Ze wil haar jongste dochter helpen met het opbouwen van een stabiele toekomst in Nederland. En zelf wil ze geen uitkering meer, maar gewoon werken. Mensen met een slechte gezondheid helpen, in de ouderenzorg bijvoorbeeld.

Stap voor stap gaat het beter met haar. Soms heeft ze nog stress, dan vergeet ze hoe ze bepaalde woorden moet uitspreken. Maar alles is goed nu. Prima zelfs.

**NEDERLAND IS HET LAND
VAN HAAR DOCHTER. HET
LAND WAAR ER ALTIJD EEN
BUS KOMT. HET LAND WAAR
DE POLITIE NIET CORRUMPT
IS. HET LAND WAAR
IEDEREN NAAR SCHOOL
GAAT. NEDERLAND IS EEN
GOED LAND.**

MIRANDA WIL OP ROADTRIP

Miranda is 35 jaar en komt uit een dorp in het noorden van het land. Ze is het derde kind uit een gezin van zes. Vader was analfabeet en stopte vroegtijdig met werken vanwege een ziekte, en ook moeder heeft nooit een studie afgemaakt. Miranda is de enige van de kinderen die zonder verstandelijke problematiek werd geboren. Omdat zij het enige normale kind was, ontfermde ze zich over de andere kinderen. Ze wisselde baantjes bij boeren af met de zorg voor haar broers en zussen. Ze voelde zich een slaaf van het gezin. Daar heeft ze zich met veel strijd aan weten te ontworstelen.

Voor de buitenwereld is er binnen het gezin weinig aan de hand. Ondanks alles zijn Miranda's ouders mondig, en ze weten elke poging tot inmenging in de kiem te smoren. In realiteit is er sprake van mishandeling, zowel fysiek als psychologisch. Als er bijvoorbeeld iemand van school langskomt om te praten over de schoolresultaten, krijgen de kinderen van tevoren instructies over hoe ze zich moeten gedragen. Het niet opvolgen van die instructies resulteert in een tik. Desnoods met de mattenklopper. Miranda weet niet beter.

Haar ouders houden voor iedereen de deur dicht. Toch heeft Miranda nu het gevoel dat mensen van de gemeente, van school, de spraakbegeleider van school en de wijkagenten meer hadden kunnen zien en doen. Het gezin komt te boek te staan als 'een aso-familie die niet spoort'. Miranda kan dat stigma achteraf niet rijmen met het uitblijven van hulp. Als niemand spoort binnen dat gezin, waarom doe je dan niets? Ze kan er niet bij dat ze nooit uit huis is geplaatst. Dat wringt nog steeds.

Op haar vijftiende gaat Miranda op schoolreis naar Engeland. Het is de eerste keer dat ze rust in het leven ervaart. Op school doet Miranda haar best, maar haar leerkrachten geloven er niet in. Ze behoort toch tot die ene familie waarvan niets terecht komt? Veel meer dan bijstand zit daar niet in, is hun idee. Maar Miranda wil koste wat kost bewijzen dat ze beter kan. Een leven zoals dat van haar ouders vindt ze geen optie. Met vallen en opstaan maakt ze haar mavo af en daarna start ze haar opleiding Sociaal Pedagogisch Werk. Het is bikkelen, maar ze haalt het. Een pabodiploma wordt haar volgende doel.

Tijdens haar eerste jaar pabo krijgt ze een dubbele longembolie, boven op de problemen die ze met haar schildklier heeft. Vier weken ligt ze in het ziekenhuis. In de jaren die volgen zal Miranda nog drie keer een longembolie krijgen. Dit als gevolg van een erfelijke ziekte, die pas later wordt ontdekt. Uiteindelijk kan ze een kwart van haar longcapaciteit niet gebruiken door littekenweefsel.

In het ziekenhuis gaat ze nadenken over haar leven. Met haar studie moet ze stoppen en ze is bang dat ze net zo wordt zoals de rest van

de familie. Dat de gemeente gelijk krijgt en er niets aan haar deugt. Ondertussen is ook haar vader ernstig ziek geworden. Haar moeder wil de zorg voor hem niet dragen en gaat er met zijn beste vriend vandoor. Miranda weigert haar moeder te zien bij haar ziekbed. En ze belandt in een depressie.

In die periode krijgt Miranda suïcidale neigingen, ze is zichzelf niet meer. Ze spaart haar pillen op, en voor de weinige mensen van wie ze houdt schrijft ze afscheidsbriefjes. Omdat ze een uitkering ontvangt, krijgt ze een oproepbrief van een werkcoach. Ze is moedeloos. De treinrit naar haar werkcoach ziet ze als het laatste uitje in haar jonge leven. Het moet een keertje klaar zijn, het gaat haar toch niet lukken. Dan krijgen ze maar gelijk.

De werkcoach blijkt haar familie niet te kennen, hij komt niet uit de omgeving. In dat gesprek gebeurt iets bijzonders: deze man kijkt anders naar haar en geeft haar hoop. Hij heeft geen vooroordelen en ziet welke hulp ze nodig heeft. Na hun eerste afspraak zegt de werkcoach enthousiast: "Tot maandag!" Dat maakt iets in haar los. Ze wordt ergens verwacht. De werkcoach geeft haar het gevoel dat iemand écht naar haar luistert. Hij neemt haar onder zijn vleugels. Anderhalf jaar lang praten ze iedere maandag een aantal uur met elkaar. Het verbaast Miranda dat er ook zulke mensen bij de gemeente werken. De suïcidale gevoelens ebben weg.

Ze komt terecht in 'uitkering spoor 2', een re-integratietraject. Daardoor komt ze in aanmerking voor een begeleide baan bij het leer- en ontwikkelcentrum. Al die tijd woont ze bij haar zieke vader om voor hem te zorgen. In die periode wordt ze ook in contact gebracht met een psycholoog. Op het centrum wordt ze goed begeleid, en ze geniet van de veiligheid die de werkcoach haar biedt.

Als Miranda op een dag op haar werk komt met blauwe plekken op haar armen, grijpt de werkcoach in. Het huiselijk geweld heeft lang genoeg geduurd. Samen zoeken ze naar een huisje voor Miranda. Dat is nu drie jaar geleden.

Op zichzelf wonen vindt ze fantastisch. De eerste drie maanden gaat ze niet naar haar familie,

HET NIET OPVOLGEN VAN DIE INSTRUCTIES RESULTEERT IN EEN TIK. DESNOODS MET DE MATTENKLOPPER. MIRANDA WEET NIET BETER.

ZE WORDT ERGENS VERWACHT. DE WERKCOACH GEEFT HAAR HET GEVOEL DAT IEMAND ÉCHT NAAR HAAR LUISTERT.

dat kan ze niet. Ze moet de tijd nemen om rust te krijgen, na te denken en te reflecteren op haar gezinssituatie. Als ze terugkijkt, ziet ze dat vooral haar moeder iedereen in de familie tegen elkaar heeft opgestookt. Haar vader is meegegaan in de dominantie van de moeder. Als ze een jaar alleen woont, overlijdt haar moeder, een jaar later haar vader.

Tot op de dag van vandaag bezoekt Miranda de psycholoog. Ze heeft haar trauma's redelijk verwerkt. Ondertussen heeft ze wel een opleiding tot professionele ervaringsdeskundige in generatiearmoede en sociale uitsluiting behaald, met een excellente score, zelfs een tien voor rekenen. Via die opleiding is Miranda erin geslaagd om een netwerk op te bouwen. Vrienden heeft ze tot dan toe eigenlijk nooit gehad, ze behoort toch tot die ene familie? Maar nu gaat ze zingen in een koor en begint met vrijwilligerswerk.

Met haar gezondheid blijft het tobben. Miranda is wel al 40 kilo afgevallen, maar voelt zich nog steeds niet zo gezond als voorheen. Ze heeft het geaccepteerd, maar haar leven wordt erdoor beïnvloed. Ze kan bijvoorbeeld niet goed ademen in de mist of bij bepaalde geuren of uitlaatgassen. Daar heeft ze mee leren leven, maar prettig is anders. Als ze naar de huisarts gaat, voelt ze zich vaak niet begrepen. Al haar klachten worden aan haar gewicht toegewezen. Ze moet maar afvallen. Ze heeft het gevoel dat men vanwege haar omvang niet naar haar luistert. En nu, in deze tijd met corona, voelt ze zich teruggeworpen in de geschiedenis, opnieuw ervaart ze sociaal isolement. Met haar slechte gezondheid kan ze geen risico's nemen. Zelfs haar vriend ziet ze nog amper.

Over haar dromen is Miranda stellig: ze wil van de uitkering af. Steeds verantwoording afleggen is ze beu. Haar handje moeten ophouden, afhankelijk zijn, dat wil ze niet meer. En alles willen ze van haar weten. Haar vriend mag niet langer dan twee dagen blijven en al zeker geen tandenborstel achterlaten, want voor je het weet denken ze dat je een huishouden bent. Ze moet regelmatig haar bankrekening laten zien of zich verantwoorden omdat ze door de geldcoach van de gemeente in de stad is gezien. Het voelt als permanente controle. Ze wordt er argwanend door en ervaart stress.

Miranda komt rond met wat ze heeft, al is dat weinig. Soms heeft ze het er moeilijk mee dat ze niet aan sparen toekomt, bijvoorbeeld voor als de wasmachine stukgaat, of voor haar rijbewijs. Maar dat lukt haar niet op deze manier, want voor een alleenstaande is een uitkering te laag. Ze kan net alles betalen, maar daarmee is het ook gezegd. Het meest van al wil ze gewoon oud en gelukkig worden met haar vriend. Samen zijn met iemand die ze kan vertrouwen.

Als ze ooit haar rijbewijs heeft, wil ze op roadtrip door Europa, want ze is nog maar twee keer in het buitenland geweest. Ook kan een rijbewijs haar helpen bij de zoektocht naar een baan. En als ze nóg verder durft te dromen, wil ze heel graag een keertje naar Florida. Miranda is dol op dolfijnen.

PATRICK, EEN FLINK VERHAAL VAN HOOP EN HERSTEL

Patrick is 45 jaar. Op zijn twaalfde begon hij met alcohol en marihuana. Niet veel later volgden de harddrugs: XTC, amfetamine, LSD, paddo's, rohypnol, noem maar op. Samengevat: voor een groot deel van zijn leven is hij een verslaafde man geweest, niet alleen in zijn handelen, maar ook in zijn denken. Het uitte zich in alles wat hij deed. Als hij ergens instapte, stond hij er onmiddellijk ook weer met een half been buiten. Het was een vlucht. En hoe je moet vluchten, dat heeft hij van thuis uit meegekregen: alcohol. Eigenlijk heeft hij nooit geweten wie hij zelf was. En de hulp komt uit onverwachte hoek.

PATRICK VOELT ZICH EEN GEBROKEN MAN, TERWIJL HIJ NOG EEN KIND IS.

Patrick's wieg staat in Spijkenisse. Daar groeit hij op in een gezin met een dove zus en een broer. De zus volgt speciaal onderwijs en is bijna nooit thuis: dat was toen anders dan nu. Zijn broer is veel ouder dan hij en wordt op jonge leeftijd militair. Patrick kijkt naar hem op, maar ziet ook hem bijna nooit. De vader van Patrick is een intelligente man. Hij werkt eerst als wiskundeleraar, daarna zit hij in de scheepsbouw en vervolgens wordt hij cipier in het Huis van Bewaring. Hij is een harde werker. Een gevoelige man die goed voor zijn gezin zorgt. Tot een alcoholverslaving hem in de greep krijgt.

De moeder van Patrick is gewend om met alcohol om te gaan. Ze heeft lang in een café gewerkt. Maar de hardnekkige verslaving van haar man wordt haar op een bepaald moment toch te veel. Ze raakt overspannen en gaat bij een vriendin wonen. Patrick komt alleen te staan. Als hij iets van zijn vader verneemt, is het omdat iemand Patrick komt vertellen dat zijn vader dronken in de goot ligt. Dat veroorzaakt schaamte en ongemak. Patrick's moeder wordt een gebroken vrouw, Patrick zelf voelt zich een gebroken man, terwijl hij nog een kind is. Broer en zus leiden hun eigen leven.

Op zijn vijftiende is alcohol en drugs gebruiken al een gewoonte. Door het verkopen van pillen en amfetamine kan hij zijn eigen drugs betalen. Hij legt de schuld daarvoor niet bij een ander. Ook niet bij zijn vader, want die is net als Patrick opgegroeid zonder vader en moest al jong gaan werken. Geld was er niet, een opleiding kon niet. Die man wist ook niet beter.

Officieel gaat Patrick wel naar school, maar in de praktijk gaat hij alleen als de leraar en het vak hem aanstaan. Als iets hem interesseert, gaat hij ervoor en doet zijn best. Helaas gaat die interesse steeds vaker richting drugs. Het maakt hem egocentrisch. En als je egocentrisch bent, kan het je niet meer schelen wat een ander denkt, wat een ander voelt. Je gaat over lijken. Of Patrick de verkeerde mensen tegen is gekomen? Nee, hij is zelf het verkeerde vriendje. Niet alleen in zijn doen, maar ook in zijn denken zit hij rond zijn zestiende al in het patroon van een verslaafde. Hij doet alles voor de middelen, niks anders kan hem schelen. De onvermijdelijke criminaliteit volgt al snel.

Als hij 17 is, gaat zijn moeder ten einde raad met Patrick naar de huisarts, ze zegt: "Ik weet niet meer wat ik met deze jongen aan moet." Voor het eerst komt het maatschappelijk werk in beeld. Niet veel later wordt Patrick opgepakt voor zeven inbraken. Maar hij is nog minderjarig, dus de aanrakingen met justitie blijven aan de oppervlakte. Achttien maanden lang gaat hij in dagbehandeling bij een afkickkliniek. Hij wordt clean en gaat van daaruit naar kamertraining. Het doel is te gaan leren om zelfstandig te wonen. Daar wordt hij verliefd op een meisje. Als zij een huisje krijgt, gaan ze samenwonen. Maar zij is zelf ook een gebroken dame. Ze zoeken liefde bij elkaar. En gebruiken elkaar daarvoor.

Kort daarop gaat hij voor het eerst heroïne gebruiken. De eerste keer herinnert hij zich nog heel goed: op Koninginnenacht. Hij is lazarus van de alcohol en vraagt aan iemand (een gebruiker, zo blijkt) iets om scherp van te worden. Hij geeft de onbekende honderd gulden mee en de man komt terug met cocaïne en heroïne. Van de heroïne moet hij overgeven, maar de dag erna weet hij wel dat hij dit nog een keer wil gebruiken. Zo begint de verslaving pas goed.

Dan volgt een periode van ongeveer vijftien jaar van zucht naar middelen en dakloosheid. Soms met periodes waarin hij afkickt en het beter gaat, maar telkens valt hij terug. Doorgewinterd als hij is: het is alles of niets. De hulpverlening richt zich die periode meer op instandhouding dan op echt van de drugs afkomen. Men komt checken hoe het met hem gaat, en af en toe wordt hij naar een kliniek gestuurd of mag hij gebruikmaken van de gebruikerskamers. Psychotische episodes doen hun intrede.

In die periode mist hij de persoonlijke aanpak, zegt hij. Maar hij begrijpt dat maatwerk niet altijd even evident is. De waanzin van die periode kan hij zelf amper beschrijven. In die tijd heeft hij behoefte aan iemand die zegt: "Kom, nu gaan we." Dat is te weinig gebeurd. De aanpak was niet individueel genoeg. Zo is er bijvoorbeeld een keer met Patrick een afspraak gemaakt voor 'een donderdag over een week'. Maar als je verslaafd bent, heb je niet eens een telefoon, je bent daar helemaal niet mee bezig.

HET NORMALE LEVEN STAAT IN DIE TIJD ERG VER VAN HEM AF. WAT VOOR HEM DAN NORMAAL IS, IS VOOR NORMALE MENSEN NET MARS.

In zijn dakloze periode maakt hij veel mee. Daar wil Patrick niet te diep op ingaan. Hij heeft heel veel mensen om zich heen dood zien gaan: overdosis, zelfmoord, doodgestoken. Zelf is hij ook in elkaar getrapt, gestoken en beschoten. Het normale leven staat in die tijd erg ver van hem af. Wat voor hem dan normaal is, is voor normale mensen net Mars. Dat zie je soms ook terug in de hulpverlening. Hulp komt er op 'strafpunten' in het leven, terwijl ze zouden moeten meebewegen. Alles verlegt zich, de doelgroep, de plaats waar hulp het hardst nodig is, de problematiek. Échte interesse is vaak ver weg. Zo wordt hij zonder het zelf te weten ingeschreven op een kameradres. De hulporganisatie heeft daar wel subsidies voor ontvangen, maar op die kamer is hij nooit geweest. Hij weet niet of dit opzet is geweest.

Hij kickt opnieuw af en wordt verliefd. Zo werkt dat als je afkickt, want dan is er ineens weer plaats voor emoties. Verliefd zijn wordt een patroon. Hij gaat samenwonen met een alleenstaande moeder. Zij is depressief en gebruikt daar medicijnen voor. In eerste instantie gaat het goed. Via een sociale werkplaats krijgt hij een baan bij een schoonmaakbedrijf en hij volgt allerlei gerelateerde opleidingen. Het leven en werken vallen hem minder zwaar. Maar na vier jaar pleegt zijn vriendin zelfmoord. Hij heeft al veel meegemaakt, maar dit is wel het ergste tot dan toe. Het wordt weer zwart voor zijn ogen. Hij valt terug.

In vijftien jaar tijd is een blijvende poging tot herstel niet gelukt. Dan, in 2018, komt het Rotterdam Project om de hoek kijken. In dit televisieprogramma proberen vijf daklozen hun leven weer op de rit te krijgen. Patrick is er één van. Het maakt veel los, want er kijken veel mensen mee met de poging tot herstel. Hij ervaart faalangst en druk. Dit keer wil hij écht slagen. Via het programma gaat hij drie maanden naar een opvangkliniek in Zuid-Afrika. Het brengt Patrick een bepaald inzicht: complete abstinentie is de enige optie voor hem. Dat leek tot dan toe onmogelijk, want hij dacht dat hij saai zou worden.

Patrick vindt het zijn geluk dat de media erbij betrokken zijn. Daarom voelt hij zich bevoorrecht. Dat zorgt ervoor dat bepaalde dingen soepeler verlopen. Hij heeft schulden, en door

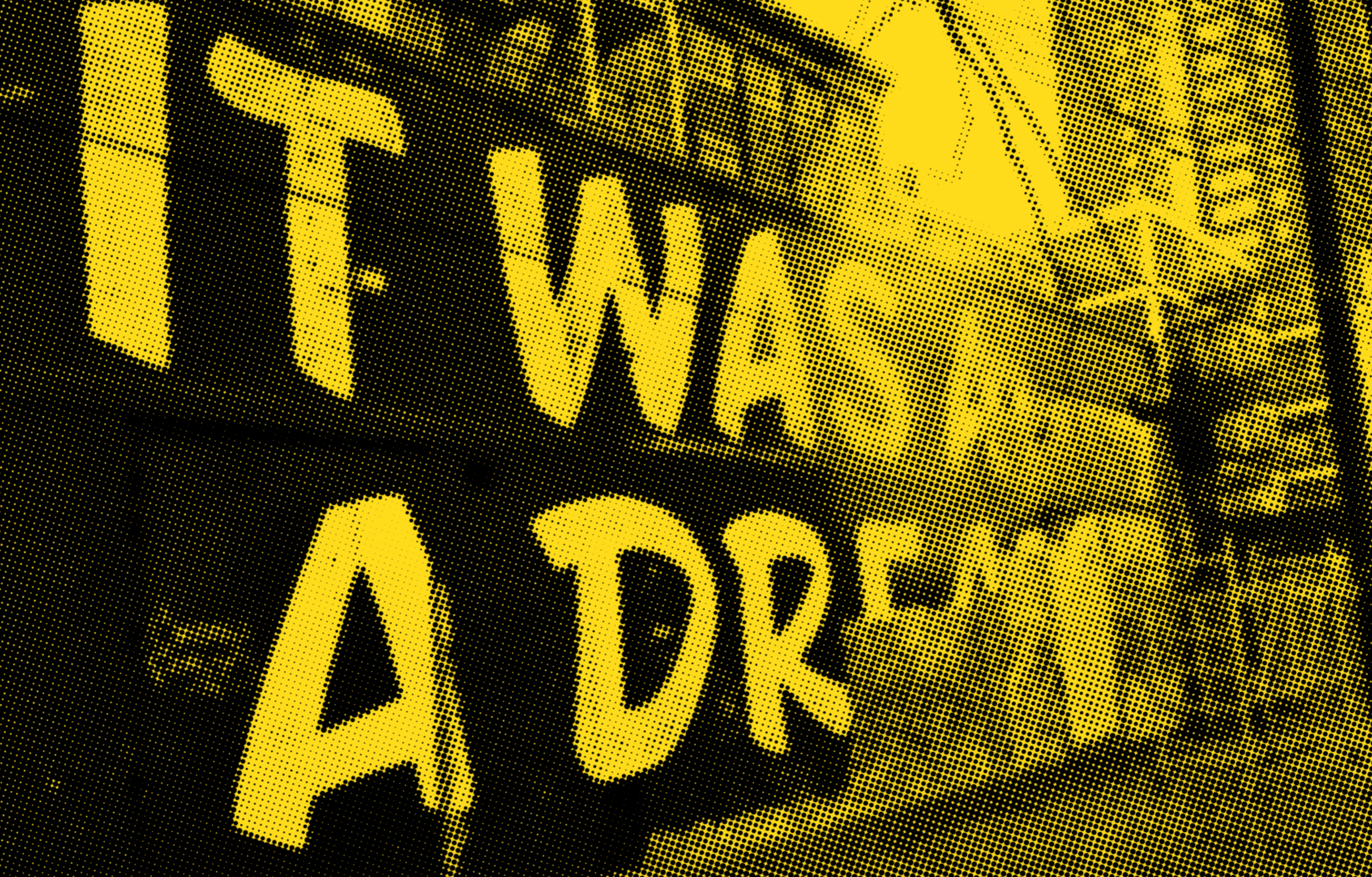
de betrokkenheid van het programma willen veel schuldeisers een goede regeling treffen of schulden kwijtschelden. Dat was anders niet zo gelopen, dan zou hij nu nog in de schuldsanering zitten. Nu ziet hij zichzelf als iemand die een verslavingsziekte heeft. Hij kan nooit meer drank of drugs gebruiken, niet eens één keer. Zelfs met roken is hij gestopt: nooit meer één, anders val je terug.

Patrick ziet zichzelf nog steeds in het proces van herstel. Hij blijft meetings van *Narcotics Anonymous* bezoeken en volgt het bijhorende twaalf-stappenprogramma. En als ervaringsdeskundige helpt hij anderen om van hun verslaving af te komen én te blijven. Dit helpt hem bij zijn eigen herstel. Het herinnert hem eraan waarom hij vol moet houden en nooit meer terug moet vallen. De les die uit het Rotterdam Project getrokken kan worden, is volgens Patrick: "Geef een betrokken en gespecialiseerde hulpverlener een goed budget. Een persoonlijke en gerichte aanpak vergroot de kansen."

Ook heeft hij een nieuwe passie gevonden: fotografie. Via het Rotterdam Project hebben mensen hem weten te vinden. Zijn werken zijn ondertussen te bezichtigen in de Rabobank, in het Ibis Hotel en op andere toffe plekken. Ook wordt hij gevraagd als spreker bij verschillende instanties. Dat zijn allemaal mooie projecten. Helaas staat door corona alles nu een beetje stil qua fotografie-opdrachten, exposities en uitnodigingen om te komen spreken. Hij maakt plannen om voort te zetten wat hij heeft. En anders gaat Patrick gewoon een andere baan zoeken. Hij heeft nu een warme relatie met een lieve vriendin. Er zijn weer contacten met familie en nieuwe vrienden. Het is allemaal nog erg pril.

Na een lange discussie met de verzekering heeft Patrick eindelijk een kunstgebit. Af en toe ervaart hij nog andere gezondheidskwaaltjes. Maar vooralsnog is hij er geestelijk gelukkig en gezond uitgekomen. Hij vindt dat hij zich in zijn handjes mag knijpen. En hij heeft nog werk aan zijn herstel. Daarvoor gaat hij naar een psycholoog. Dat heeft te maken met bepaalde patronen die hij vaak nog niet helder heeft en waarbij hij gewend is om het zo te doen. Vooralsnog heeft Patrick de indruk dat hij een gezonde persoon is die wat te bieden heeft.

**"GEEF EEN BETROKKEN
EN GESPECIALISEERDE
HULPVERLENER EEN GOED BUDGET.
EEN PERSOONLIJKE EN GERICHTE
AANPAK VERGROOT DE KANSEN."**

SANDRA HEEFT DE DRANG OM DE WERELD TE VERANDEREN

Sandra is 36 jaar geleden geboren in Sri Lanka. Ze is nooit te weten gekomen of haar biologische moeder ook écht haar biologische moeder is. Misschien is ze wel verwekt in een babyfarm. Toen ze één maand oud was, werd ze geadopteerd. Niet iedereen in de adoptiefamilie was even blij met een gekleurd kindje. Maar baby's zijn altijd leuk, dus het werd geaccepteerd. Als Sandra in de spiegel keek, zag ze zelf een typische Hollander. Eentje met ondernemingsdrang.

OP HAAR VIJFTIENDE TREKT SANDRA HET NIET MEER EN VERLAAT ZE MET SLAANDE DEUREN HET HUIS.

Sandra komt als baby naar Nederland en groeit op in een Vinex-wijk. Sandra's adoptievader is gewoon haar vader, haar adoptiemoeder is gewoon haar moeder. Haar vader werkt als loodgieter, wat hij al doet vanaf zijn veertiende. Haar moeder heeft verschillende baantjes, van bij de afslankclub tot in de sales. In de wijk zijn er weinig andere kindjes met een kleurtje. 'Poepchinesees', 'vieze chocomel' en 'Zwarte Piet' zijn enkele van de namen die ze naar haar hoofd geslingerd krijgt. Langzaam maar zeker realiseert Sandra zich dat de eerste indruk alles is. En de eerste indruk die men van haar krijgt, is niet dat ze een Hollander is. Toch voelt ze zich van jongs af aan wel zo.

Op haar achtste verlaat Sandra's moeder het huis. Haar ouders komen in een vechtscheiding terecht. Het is niet gebruikelijk dat een kind alleen bij de vader blijft, dus de kinderbescherming komt poolshoogte nemen. Er volgt een rechtszaak, maar begeleiding blijft uit. De moeder van Sandra gaat verschillende keren nieuwe relaties aan en haar vader wordt verliefd op de buurvrouw. Sandra hoort roddels dat haar ouders elkaar stiekem nog zien. Ze hoopt er vurig op dat alles weer normaal wordt. En op een moment lijkt dat ook te gebeuren, maar blijktbaar zijn de geslagen wonden te diep. Het verleden kan niet zomaar uitgewist worden.

De vader van Sandra pakt zijn relatie met de buurvrouw weer op en een paar jaar later trouwen ze. Hoop op gezinshereniging heeft Sandra niet langer. Thuis ervaart ze veel gedoe. Ze kan ook niet goed opschieten met haar stiefmoeder. De ruzies escaleren. Op haar vijftiende trekt Sandra het niet meer en verlaat ze met slaande deuren het huis. Ze gaat bij haar moeder wonen en begint met werken in de horeca. Deze periode ervaart ze als pittig. Sandra voelt zich vaak alleen. Ze heeft nog maar sporadisch contact met haar vader. In 2012 eindigt dat helemaal. Als Sandra er nu op terugkijkt, denkt ze dat haar sociale instelling en haar drang om te wereld te veranderen in die periode ontstaan zijn. Het gemis van liefde en vooral veiligheid is tekenend.

Op dat moment is Sandra niet echt met school bezig. In haar laatste jaar op de havo verlaat ze ook haar moeders huis en gaat samenwonen met haar vriend. Naast haar school werkt ze

16 uur per week. Op een dag verslaapt Sandra zich. Ze komt te laat voor een herexamen. Omdat ze geen zin heeft om een heel studiejaar opnieuw te doen voor één vak, besluit ze met de havo te stoppen. Ze gelooft dat ze het wel zal redden met haar baantjes in de horeca. Op haar negentiende koopt ze samen met haar vriend een huis, en hij vraagt haar ten huwelijk. Het wordt al snel een verhaal van verliefd, verloofd en uit elkaar. Ze is nog geen 20 als ze weer bij haar moeder intrekt.

Sandra combineert nog steeds verschillende baantjes in de horeca. Haar moeder werkt op dat moment bij een uitgeverij, en daar krijgt Sandra een kans. Sales liggen haar wel. Dat is niet meer of minder dan het creëren van een gunfactor en goed luisteren. Dat kan Sandra. En verkoop is verkoop, of het nou een biertje is of een advertentieruimte, dat maakt haar niet uit. Tweeënhalf jaar werkt ze bij de uitgever. Ze krijgt onenigheid met de bedrijfsleider en ze is principieel: nog liever ontslag dan toegeven. Opnieuw wenkt de horeca. Ze komt in contact met een handelaar in gokkasten. Deze man kent een ondernemer die van zijn café af wil. Sandra heeft daar wel oren naar. Zo gezegd, zo gedaan. De man plaatst gokkasten en investeert in Sandra's aankomende onderneming. Sandra betaalt zelf 20.000 euro en wordt eigenaar van een kroeg.

Iedereen raadt Sandra af om het café te verbouwen. Eerst geld verdienen, is het ongevraagde advies. Sandra luistert. Op aanraden van de bank sluit ze een doorlopend krediet af: ze mag 25.000 euro rood staan. Het pand blijkt fiscaal niet gesplitst te zijn van de naburige woningen. Dit zorgt voor hoge energierekeningen. Maar Sandra werkt hard. Ze heeft veel vaste klanten, waaronder veel eenzame mensen. Tijdens de feestdagen besluit ze speciaal voor hen open te blijven. Tegenover het café zit een coffeeshop. Dat loopt niet lekker. Vechtpartijen, doodsbreedreigingen en lange dagen en nachten worden Sandra's deel. Het zijn pittige tijden.

De lange dagen knagen aan haar. Sandra wordt minder scherp dan normaal. Ze neemt een domme beslissing en sluit een wurgcontract af bij een verkoper van internetsystemen. Ze is niet op de hoogte van de mogelijkheid om binnen veertien dagen het contract stop te

OP AANRADEN VAN DE BANK SLUIT ZE EEN DOORLOPEND KREDIET AF: ZE MAG 25.000 EURO ROOD STAAN.

DE INCASSOBRIEVEN STROMEN BINNEN. DEURWAARDERS KLOPPEN AAN.

zetten. Dat heeft gevolgen. En de zaken lopen terug. Klanten van de coffeeshop aan de overkant laat ze omwille van de doodsb bedreigingen niet langer toe. De kosten lopen op. De situatie wordt onhoudbaar. Dan wordt Sandra ook nog ongepland zwanger. Dat is een keerpunt. Ze wil geen zwangerschap binnen de omgeving van de kroeg en besluit ermee te stoppen. Wat ze overhoudt, is een schuld van ruim 75.000 euro. Ze is dan 23 jaar.

De zwangerschap zet Sandra aan het denken. Ze wil terug naar school. Ze wil een goed voorbeeld zijn voor haar kind, een toekomstperspectief creëren. Maar ze zal haar kind alleen opvoeden, een relatie met de vader van haar kind zit er niet in. Met vallen en opstaan slaagt ze erin een goede band met hem te houden omwille van haar kind. Dat vindt Sandra belangrijk. Maar een harmonieuze zwangerschap wordt het niet. Ze woont in een loods, schulden achtervolgen haar en de stress neemt toe. Ze besluit bij haar moeder op de bovenverdieping te gaan wonen. Het is niet groot, maar het is in elk geval iets. Badkamer, slaapkamer en woonkamer met geïmproviseerde kookplaat.

De incassobrieven stromen binnen. Deurwaarders kloppen aan. Sandra wil het regelen, goed regelen, voor haar kind. Ze belt met een bedrijf dat gespecialiseerd is in incasso's. Hulp krijgt ze niet, want dan moet ze 36 uur per week gaan werken en dat kan Sandra niet vanwege haar zwangerschap. Ze wil graag gaan studeren. Met schuldeisers maakt ze zelf afspraken, want met schuldsanering is studeren niet mogelijk. Sandra weet niet dat er een beslagvrije voet bestaat, dat er op een deel van haar geld geen beslag mag worden gelegd. En omdat ze dit niet weet, betaalt ze meer rente dan nodig. Elke maand betaalt ze ruim 400 euro af. Maar er is ook een meevaller: ze krijgt geld terug van de Belastingdienst. Er waren jaren van niet-geclaimde loonheffing. Met dat geld kan ze verschillende kleine schulden in één keer afbetalen. Toch komt Sandra in standje overleving terecht.

Vlak na het verkopen van de zaak krijgt Sandra via een vriend een baan in een casino. Zo kan ze net alle afspraken nakomen. Tot vier weken voor de bevalling blijft ze werken en in april 2007 ziet Luca het levenslicht. Sandra's

contract wordt na de geboorte van haar zoontje niet verlengd, maar via het UWV krijgt ze een zwangerschapsuitkering. En ze start met de avondschool. Ze wil antropologie gaan studeren, maar daarvoor moet ze eerst haar certificaat wiskunde A1 en Engels op vwo 6-niveau behalen. Opnieuw neemt ze een baan in de horeca aan, terwijl haar lichaam amper bekomen is van de zwangerschap. Alles doet pijn. De dagen zijn lang en stressvol, maar stoppen is geen optie. De incassobrieven blijven komen. De deurwaarders blijven aankloppen.

De stress blijft. Het is vooral veel zoekwerk. Wat zijn de echte schulden, waar is er een regeling te treffen en klopt alles eigenlijk wel? Sandra slaagt erin om overzicht te creëren. Nog een paar grote schuldeisers houdt ze over. Het valt niet mee. Maar in 2008 kan ze eindelijk starten met de studie antropologie. Omdat ze niet tegelijk voor Luca kan zorgen, kan werken én schulden kan afbetalen, neemt ze een volledige studielening. Ook vindt ze eindelijk een eigen woning. Sociale huur is niet mogelijk, dus ze is aangewezen op de vrije sector. Ze heeft geen keuze, ze doet het voor haar zoontje. Overdag is ze moeder, 's avonds en 's nachts is ze student. In 2012 haalt ze haar diploma. En heeft ze een immense studieschuld, maar die voelt anders dan de schulden uit haar café.

Ze vindt een baan als recruiter. Het is niet haar ding, maar ze kan niet kieskeurig zijn. Na al die jaren duiken er nog steeds nieuwe schulden op. De vaste lasten zijn bijna ondraaglijk hoog. Sandra wil niet langer in standje overleven staan, ze wil vrij van stress zijn. Al beseft ze maar al te goed dat ze fouten heeft gemaakt. Bovendien voelt het allemaal erg oneerlijk vanwege de oplopende incasso- en deurwaarderskosten. Uit angst blijft ze betalen, maar eigenlijk trekt ze het niet langer. Ten einde raad zoekt ze nog een keer hulp bij de schuldhulpverlening.

Ze wordt van het kastje naar de muur gestuurd. De gemeentelijke organisatie ervaart ze als onoverzichtelijk en chaotisch. Ze moet een budgetcursus volgen. Daar voelt ze zich niet prettig bij, administratie is geen probleem voor Sandra. Ze heeft het gevoel dat er geen maatwerk geleverd wordt. De organisatie van de budgetcursus verhuist bijvoorbeeld naar een

ander stadsdeel. Dan moet ze van voren af aan beginnen, weer haar hele verhaal doen. Sandra voelt zich vernederd. Het gevecht met de schulden wordt er niet minder op en er hangen haar rechtszaken boven het hoofd.

In 2014 vindt Sandra werk dat ze écht wil doen. Als coach en trainer mag ze mensen met een afstand tot de arbeidsmarkt helpen. En in 2015 wordt ze Statenlid. Daarvoor krijgt ze een beloning van 850 euro boven op haar inkomen. Dat blijft niet zonder gevolgen. Kan ze niet meer schulden afbetalen en het maandelijkse bedrag van het minnelijke traject dus verhogen? Er volgt een rechtszaak. De rechter stelt Sandra in het gelijk. Er komt een schikking van 700 euro in de maand aan slechts één schuldeiser. Via de Kredietbank worden de andere schulden in één keer afbetaald. Voor de zaak die Sandra had toen ze 21 was, kan ze nu eindelijk in de schuldsanering. Tien jaar later vormen de gevolgen nog steeds een wezenlijk onderdeel van haar leven. Maar nu ze meer verdient, komt ze ondanks de schulden niet langer in aanmerking voor huurtoeslag. Eén stap vooruit, één stap achteruit.

Zonder hulp van derden had Sandra dit nooit overleefd. Ze heeft het zwaar gehad. In de winter was ze standaard ziek door een verlaagde weerstand. Astma-aanvallen had ze vaak. Haar lichaam heeft geleden onder de stress en ze heeft af en toe last gehad van donkere wolkjes. Nu gaat het goed met haar. Ze schrijft een boek over haar ervaringen. Ze wil taboes doorbreken en de onrechtvaardigheid van het systeem duidelijk maken. Maar het liefst van alles wil Sandra anderen helpen. Heel de wereld, als het even kan.

**HAAR LICHAAM HEEFT GELEDEN
ONDER DE STRESS EN ZE HEEFT
AF EN TOE LAST GEHAD VAN
DONKERE WOLKJES. NU GAAT
HET GOED MET HAAR.**

DÉSIRÉ SPEELDE IN EEN ZANDBAK MET STICKERTJES OP HAAR HOOFD

Désiré is in 1966 geboren in Enkhuizen en groeide op in Egmond aan Zee. Haar moeder had zware psychische problemen. Later zou blijken dat het een postnatale depressie was, waar niet goed op werd gereageerd. Zoals typisch was in de jaren 70, werd haar moeder volgestopt met pillen. Dat zette veel druk op haar vader. Het gezin raakte in de geldproblemen en de vader van Désiré begon te drinken en te slaan. De hulpverlening was op de hoogte, maar keek vooral naar het gedrag van de jonge Désiré. De achterliggende gezinsproblematiek werd niet in kaart gebracht. Dat bleef niet zonder gevolgen.

Désiré en haar broertje groeien op in een gezin met veel problemen. Vader is alcoholist, moeder wordt met periodes in psychiatrische ziekenhuizen opgenomen. Dat is in die tijd niet zoals nu: ze krijgt er meer pillen dan hulp. In het weekend gaat Désiré altijd bij haar moeder op bezoek. Het gezin brokkelt langzaam af. Jeugdhulp is op de hoogte, maar Désiré vindt dat ze daar vet tekortschieten. Ze moet bijvoorbeeld in een zandbak spelen met een spiegel aan de muur en stickertjes op haar hoofd. Zo kijkt men of het wel goed met haar gaat. Désiré gaat naar de land- en tuinbouwschool, maar de problemen vreten aan haar motivatie, studeren vindt ze niet meer van belang. Uiteindelijk zal ze in haar schoolcarrière zeven scholen verslijten.

UITEINDELIJK ZAL ZE IN HAAR SCHOOLCARRIÈRE ZEVEN SCHOLEN VERSLIJTEN.

Voor de jonge Désiré is het leven vooral overleven. Ze heeft het gevoel dat zij en haar broertje van alles de schuld krijgen. Voor haar broertje wordt de situatie te veel. Hij vertoont baldadig gedrag en wordt verplicht opgenomen in een gesloten jeugdinstelling, dus Désiré bezoekt nu niet meer alleen haar moeder in een instelling. Ze vindt het niet echt inspirerende omgevingen. Als Désiré 14 is, is de angst voor haar vader niet meer te dragen en verlaat ze samen met haar moeder het ouderlijk huis.

Désiré en haar moeder komen in een blijf-van-mijn-lijfhuis terecht. Ze zitten er tussen ex-prostituees en verslaafden. De psychische problemen van haar moeder blijven aanhouden. Als ze een psychose krijgt, wordt ze van haar dochter gescheiden. Désiré komt in een pleeggezin terecht. Een warm nest. Maar haar pleegouders hebben een café en daar wordt veel gedronken en gesnoven. Vaak zit Désiré tot drie uur 's nachts in het café. Op school gaat het niet goed. Tot ze op een dag door een lerares apart wordt genomen. Zij zegt dat Désiré slim genoeg is, dat ze nog even moet volhouden. Uiteindelijk maakt ze met veel vallen en opstaan toch nog de huishoudschool af.

Nog voor haar achttiende verjaardag verlaat Désiré het pleeggezin en gaat terug naar haar moeder. Daar blijft ze niet lang. Met de hulp van Jeugd & Gezin komt ze aan een eigen woonruimte. Ook krijgt ze een uitkering en waardebonnen om boodschappen mee te doen. Haar woonruimte staat in een achterstandsbuurt met veel prostitutie en ze woont er samen met een suïcidaal iemand. Op zich heeft ze er een mooie tijd. Ze probeert overeind te blijven en haar leven invulling te geven. Désiré gaat aan de slag bij een shoarmatent en begint aan een studie Sociaal Pedagogische Hulpverlening. Ondanks haar baantje en de studiefinanciering lukt het haar niet om rond te komen. Het valt haar zwaar. Désiré krijgt stilaan het gevoel dat het uitzichtloos wordt.

Op een dag wil ze examen doen, maar ze is ziek en wordt naar huis gestuurd. Thuis aangekomen ziet ze dat haar huis vol zit met junkies. Echte junkies. Er worden spuiten uitgedeeld. Er knapt iets in Désiré. Als je dan toch naar de klote moet, kun je er beter zelf voor kiezen, vindt ze. Désiré geeft zich over, ze gebruikt

heroïne. Haar emotionele pijn wordt verdoofd. De huisgenoot kijkt toe. In de acht jaar die volgen zinkt Désiré diep. Huis kwijt, in de auto slapen. Auto kwijt, onder een brug slapen. Twee keuzes resten haar nog: de prostitutie of de criminaliteit. Désiré kiest voor het tweede. In die periode wordt ze 26 keer opgepakt door de politie en evenveel keren weer vrijgelaten. De vergrijpen zijn niet ernstig genoeg, de cellen zitten vol.

Aanhouding 27 verloopt anders. Twee rechters die met haar praten, maken enorme indruk op haar. Zij snappen niet hoe een slimme meid als Désiré zo diep gezonken kan zijn. Wat is ze met haar leven van plan? Het betekent een kentering. Maar ze krijgt wel een straf van drie jaar plus één jaar voorwaardelijk. Er breekt een tijd van verandering aan. Désiré vraagt of ze kan worden overgeplaatst naar een drugsvrije afdeling. De gevangenis helpt mee. Het leven is er anders dan in het Huis van Bewaring, waar ze haar eerste tijd heeft doorgebracht. De celdeuren zijn er open. Er is hulpverlening, en elke avond voordat ze gaat slapen, komt er iemand vragen hoe ze de nacht in gaat.

Als haar straf er bijna opzit, voelt Désiré zich onzeker worden. Contact met haar vader heeft ze niet meer, haar broer is verslaafd en haar moeder is instabiel. Ze ziet niet in hoe ze opnieuw kan beginnen. Désiré deelt haar zorgen met de begeleider van de gevangenis. Die wijst haar op een artikel in het wetboek dat haar het recht geeft om een aanvraag te doen voor behandeling terwijl ze nog in detentie zit. Ze vraagt om opname in een antroposofische instelling die ook nazorg met begeleid wonen aanbiedt. Dat spreekt haar aan. De laatste maanden van haar straf mag ze in de kliniek doorbrengen. Daarna gaat ze in een nazorghuis wonen, waar ze haar eerste kind krijgt, een zontje. Een jaar later woont Désiré zelfstandig. Dat gaat lange tijd goed. Ze gaat samenwonen met haar vriend en wordt voor de tweede keer moeder, ditmaal van een dochtertje.

Op een dag komt ze erachter dat ze nog een schuld heeft uitstaan van haar studiefinanciering. De post daarover is steeds op haar oude adres bezorgd. Dat wist ze niet. Ze begrijpt het ook niet, want toen was ze al verslaafd en

dakloos. Deurwaarders leggen beslag op haar uitkering. Ze komt in de schuldsanering terecht en krijgt een bewindvoerder toegewezen. Deze man wordt kort na zijn aanstelling ontslagen, hij blijkt frauduleus te zijn. Désiré weet de eindjes amper aan elkaar te knopen. Samen met haar kinderen leeft ze in armoede. Een huissuitzetting dreigt. Gas en elektra worden regelmatig afgesloten. Ze plukt brandnetels om brandnetelsoep te maken.

De situatie knaagt aan haar mentale toestand en aan haar relatie. Fysiek geweld volgt. Désiré ontvlucht met haar kinderen het huis. Ze klopt aan bij de afkickkliniek waar ze de laatste keer zat. Daar zijn mensen die ze vertrouwt. Ze krijgt crisisopvang. Terug naar haar eigen huis kan ze niet, want haar ex weigert te vertrekken. Met de hulp van een wijkagent en een woningcorporatie vindt ze een nieuwe woning. Ook vraagt ze opnieuw een uitkering aan, maar daar wordt ook weer beslag op gelegd. De stress loopt op. Ze vindt zelf dat ze haar kinderen niet goed behandelt. Désiré gaat naar de huisarts en vraagt om hulp. Systeemtherapie, kunsttherapie, schematherapie, gezinscoaching... alles neemt ze aan.

De jeugdzorg wordt op de hoogte gebracht van de situatie. Een paar keer dreigt Désiré haar kinderen kwijt te raken, maar daar steekt de afkickkliniek, die haar nog steeds begeleidt, een stokje voor. Om haar leven een zinvolle invulling te geven, doet ze vrijwilligerswerk. Stap voor stap krijgt ze grip op de dingen. Ze heeft zin om te werken, zoals iedereen. Dus belt ze de sociale dienst. Daar krijgt ze te horen dat ze in de categorie afgeschrevenen valt. Dat doet haar wat, maar ze houdt vol. Uiteindelijk krijgt ze een trajectbegeleider toegewezen. De schulden hangen nog steeds boven haar hoofd. Regelmatig dreigt er beslag te worden gelegd op haar spullen, maar haar begeleider weet dat telkens te voorkomen. Het is allemaal heel stressvol.

Werk zoeken gaat niet vanzelf, Désiré wordt regelmatig afgewezen. Haar verleden staat haar in de weg. Op een dag is ze daar klaar mee. Ze schrijft een cv dat niets verbloemt: detentie, huiselijk geweld, verslaving... alles staat erin. En tot haar eigen verbazing werkt dat: ze vindt een baan als

ZE SCHRIJFT EEN CV DAT NIETS VERBLOEMT: DETENTIE, HUISELIJK GEWELD, VERSLAVING... ALLES STAAT ERIN. EN TOT HAAR EIGEN VERBAZING WERKT DAT: ZE VINDT EEN BAAN ALS ERVARINGSDESKUNDIGE.

ervaringsdeskundige. En om aan de deurwaarders te ontkomen, gaat ze voor de derde keer vrijwillig een saneringstraject in. Ook kiest ze zelf haar bewindvoerder. Dit keer wetende dat het ook echt de laatste keer is, omdat de studieschuld door de rechter is kwijtgescholden. Uiteindelijk zal ze na een zware periode van ruim tien jaar van haar schulden verlost zijn. Het enige wat ze nog moet betalen is de rente.

Haar gezondheid loopt door al die dingen schade op. Aan haar verslaving houdt Désiré een zwevende-ribsyndroom over door de lange periodes van verkleuming. Ook heeft ze last van een chronische bacteriële infectie die ze alleen de kop in kan drukken door lange tijd antibiotica te gebruiken. In de gevangenis zijn meerdere van haar kiezen getrokken, want gedetineerden hebben geen verzekering. Dat weer laten opknappen ligt niet voor de hand, omdat ze niet in aanmerking komt voor een goede zorgverzekering. Maar met behulp van haar tandarts lukt het toch.

Nu werkt Désiré al 5 jaar als ervaringsdeskundige. Graag wil ze dit combineren met een wereldreis. Met een camper en een hond rondtrekken om te helpen bij mooie projecten met verslaafden of moeilijke jongeren. Ze gelooft in de waarde van ervaringsdeskundigheid. Ze denkt dat de sleutelfiguren die haar herstel mogelijk hebben gemaakt, ook nare ervaringen in hun omgeving hebben gehad. Hoe hadden zij anders haar problemen kunnen herkennen? Hoe hadden ze kunnen weten hoe ze daarop moesten inspelen? Kunnen zeggen wat ze gezegd hebben?

Door haar verleden heeft Désiré weinig van de wereld gezien. Dat wil ze inhalen. Maar nu nog niet. Eerst wil ze haar dochter helpen. Met een woning, een goede opleiding, een baan en spaargeld. Alles wat haar eigen moeder niet heeft kunnen doen voor Désiré.

ANTOON, EEN KALE KIP DIE MELKKOE WERD

Antoon is opgegroeid in armoede. Regelmatig kwamen er deurwaarders over de vloer. Maar als klein kind heeft hij daar eigenlijk heel weinig van meegekregen. Hij kon zelfs sporten. Zijn school heeft hij zonder problemen afgemaakt. Daarna slaagde hij erin een prima baan te vinden als chef monteur. Toen hij 30 was, raakte zijn vriendinnetje zwanger. Hij wilde zijn verantwoordelijkheid nemen, dus is hij met haar getrouwd. Nu is hij 54, maar voelt zich veel ouder.

HIJ SCHAT IN DAT ZO'N 60% VAN HET BEDRAG BESTAAT UIT EXTRA KOSTEN. KOSTEN DIE ERBIJ KOMEN OMDAT JE NOU EENMAAL SCHULDEN HEBT.

Als Antoon met zijn zwangere vriendin trouwt, hoopt hij dat hij daar goed aan doet. Maar het huwelijk loopt niet zoals bedoeld. Een half jaar na de geboorte van hun kind komen ze in een vechtscheiding terecht. Antoon wordt beschuldigd van aanranding. Het huis dat ze samen hebben, verkopen ze met verlies. Hij neemt het erbij. Zijn vriendin heeft al snel een nieuwe vriend en het contact met zijn kind wordt eenzijdig verbroken. Hij zal het nooit zien opgroeien.

Antoon gaat op familiebezoek in Duitsland. Daar bevalt het hem erg goed en hij besluit er te blijven om een nieuw leven op te bouwen. Als elektromonteur begint hij een eigen bedrijfje. Dat loopt als een trein, Antoon verdient goed. Ook ontmoet hij een nieuwe vrouw, die twee kinderen heeft uit een vorig huwelijk. Het nieuw samengestelde gezin wil verhuizen naar Canada. Ze sparen zo veel ze kunnen.

Om de droom kracht bij te zetten, wedt Antoon op één paard: hij sluit zich aan bij een koppelbaas van een grote Duitse firma. Alle opdrachten die Antoon krijgt, worden via dit bedrijf voor hem geregeld. Maar op een dag gaat de firma failliet. Omdat de sociale impact daarvan groot is, steunt de Duitse overheid het bedrijf nog met 300 miljoen Duitse mark. Ook wordt er een nieuwe bedrijfstop geïnstalleerd. Het mag niet baten.

Al snel weten de schuldeisers Antoon te vinden en hij moet 258.000 Duitse mark terugbetalen. Een bedrag dat binnen een jaar verdubbelt. Uiteindelijk zal hij er 15 jaar over doen om een schuld van 1,5 miljoen Duitse mark terug te betalen. Hij schat in dat zo'n 60% van het bedrag bestaat uit extra kosten. Kosten die erbij komen omdat je nou eenmaal schulden hebt. Hij had zich persoonlijk failliet kunnen laten verklaren, maar dan was hij meteen dakloos geworden. Het was kiezen tussen twee kwaden.

Het wordt een heftige tijd voor Antoon en zijn gezin. Hij krijgt een hartaanval. Het is een tijd van overleven. Het gezin komt in diepe armoede terecht. Ze steken aardappelen bij boeren uit het veld om te kunnen eten. Het voelt als een leven naast de maatschappij, in de wildernis. Om bij te verdienen gaat Antoon regelmatig naar Nederland. De politie komt daarachter en denkt dat Antoon in drugs handelt. Hij is

tenslotte Nederlander. Zijn vrouw wordt gearresteerd. Als hij naar het politiebureau gaat, wordt hij daar uitgelachen. Hij krijgt een waas voor de ogen, stapt in zijn auto en rijdt het politiebureau binnen.

In Duitsland voelt het alsof ze geen leven hebben, geen bestaansrecht. Een uitkering aanvragen kan niet, omdat Antoon nog 80.000 Duitse mark tegoed heeft uit zijn tijd als ondernemer. In theorie heeft hij dus geld, in de praktijk is er niets. Antoon is ten einde raad. Hij koopt een nepwapen en gaat naar een paar wanbetalers om hen te dwingen zijn geld te geven. Dat lukt niet. Hij krijgt bezoek van de politie. De droom om naar Canada te verhuizen spat definitief uiteen. Antoon keert terug naar Nederland, samen met vrouw en kinderen.

Omdat zijn Duitse schulden hier niet tellen, krijgt Antoon een uitkering. Daar hoeft hij niet lang van te leven, want hij vindt al snel werk met een goed salaris. Maar de Duitse schuldeisers weten hem te vinden. Als hij een schuldsaneringstraject wil aanvragen, krijgt hij de boodschap dat dit niet kan, omdat Nederland geen rekening houdt met zijn Duitse schulden. En omdat zijn brutosalaris relatief hoog is, komt hij ook niet in aanmerking voor toeslagen. De ene na de andere deurwaarder klopt aan. Sommige biedt hij een kop koffie aan, andere bedreigt hij. In zulke gesprekken loopt de adrenalineproductie al snel op. Antoon leeft van de beslagvrije voet, het uiterste minimum waar schuldeisers niet aan mogen komen. Hij voelt zich een kale kip waar geen veer meer van te plukken is.

De ene onaangename situatie leidt de andere in. Antoon krijgt een verkeersboete die hij niet kan betalen. De politie gijzelt hem. Drie dragen brengt hij door in de gevangenis, tussen de bankrovers. Hij schat in dat zo'n verblijf de staat ongeveer 5.000 euro kost. De boete bedraagt 238 euro. Iets later krijgt hij nog een verkeersboete en veertien dagen lang een enkelband. Hij voelt zich behandeld als een drugs crimineel. Een aparte ervaring. Hij leert er minstens één les uit: zeg nooit dat het niet erger kan, want dat is niet zo. Hij raakt in een sociaal isolement. Wordt eenzaam. Als mensen er eenmaal weet van hebben dat je deurwaarders over de vloer krijgt, hoor je er niet meer bij.

HET VREET AAN ZIJN GEZONDHEID, WANT DE HELE TOESTAND GAAT GEPAARD MET VEEL STRESS, SLAPELOZE NACHTEN EN GEPIEKER, EN EEN MAAGZWEER. ANTOON VERLIEST GEWICHT.

Door vijftien jaar schulden voelt Antoon zich dertig jaar ouder. De kale kip is steeds meer verworden tot een melkkoe. Het vreet aan zijn gezondheid, want de hele toestand gaat gepaard met veel stress, slapeloze nachten en gepieker, en een maagzweer. Antoon verliest gewicht. Op de dagen dat hij ziek is, gaat hij toch werken. Het geld is nodig. Griep of een longontsteking zijn daar ondergeschikt aan. Tot hij op een nacht met een half ingezakt gezicht wakker wordt. Er zit een bloedprop in zijn hersenen. Zijn herstel duurt een half jaar. Antoon slikt veel medicijnen waarop hij niet altijd even goed reageert, en door het gebruik van penicilline vallen zijn tanden uit. Sindsdien gaat hij zonder gebit door het leven. Een kunstgebit kan hij niet betalen.

Begin 2016 heeft Antoon een restschuld van 42.000 euro. Een bedrag dat niet kleiner wordt, want hij kan hooguit de rente betalen. Uiteindelijk komt hij in aanraking met een organisatie die hem wil helpen. Die zet de instanties onder druk en slaagt erin om Antoons schulden via een regeling af te kopen. Antoon denkt dat het gegeven dat iemand van die organisatie een bekende Nederlander is, de sleutel tot het succes is geweest. In diezelfde tijd is er een reorganisatie gaande bij zijn werkgever. Antoon krijgt een transitievergoeding waarmee hij de regeling kan afbetalen. Het enige wat hij nog moet doen, is zich voor vijf jaar laten registreren bij het Bureau voor Kredietregistratie. Daardoor kan hij niet langer rood komen te staan. Antoon vindt het prima.

Intussen wordt zijn gezondheid alleen maar slechter, de aandoeningen stapelen zich op. Maagklachten omdat hij niet meer kan kauwen. Tweemaal een hartstilstand. Een tumor in de longen. Een bypass. En een chronische ontsteking aan het tandvlees en gehemelte. Voor dat laatste wil hij naar Bulgarije, want een behandeling kost daar 5.000 euro in plaats van 14.000 euro in Nederland. Meer dan een basispakket in de zorgverzekering kan hij zich niet veroorloven, dus de fysio die hij nodig heeft laat hij voor wat die is. Ook krijgt hij te horen dat hij opnieuw een tumor heeft, maar dat blijkt een blunder te zijn. Ze hebben hem gekoppeld aan het verkeerde dossier. Drie dagen kan hij niet slapen, want als Antoon doodgaat, heeft zijn gezin niet meer te eten.

HIJ WIL HEEL GRAAG WEER EENS ERGENS IN STILTE GAAN VISSEN. ZONDER ZORGEN AAN ZIJN KOP.

Zijn toestand baart Antoon grote zorgen, want met deze gezondheid haalt hij nooit de pensioenleeftijd. Dat is nog veertien jaar werken. En hij is enige kostwinner. Zijn vrouw heeft sinds Duitsland bewust niet gewerkt, want haar inkomen zou naar de schuldeisers zijn gegaan. Nu is haar fysieke toestand ook slecht en zou ze hooguit 20 uur per week kunnen werken. Maar dat heeft binnen de huidige belasting-schalen geen meerwaarde. Bovendien wonen de inmiddels volwassen kinderen nog steeds thuis. Die hebben door alle problemen binnen het gezin hun school nooit kunnen afmaken. En werken doen ze niet. Antoon draait elke dag elk dubbeltje om. Hij heeft het druk met werken en gunt zichzelf geen rust, want er moet nog steeds brood op de plank komen.

Mocht Antoon de loterij winnen, dan zou hij graag stoppen met werken. En een gelijkvloers huisje kopen met een grote tuin waarin hij groente kan verbouwen. En waar hij kan hobbyen, want dat doet hij graag. Bijvoorbeeld meubels maken. Wie weet of daar nog wat mee te verdienen valt. En hij wil heel graag weer eens ergens in stilte gaan vissen. Zonder zorgen aan zijn kop.

ROBBIN KOMT OP ZO VEEL PLAATSEN DAT HIJ HET NIET MEER KAN PLAATSEN

Robbin is nu 26. Hij komt uit een Brabants dorpje en heeft een jonger zusje. De opstapeling van problemen is bij hem al heel vroeg begonnen. De gezinssituatie was nooit stabiel. Zijn vader was gokverslaafd, lustte graag alcohol en had losse handen. Er waren geldproblemen. Vaak moest Robbin het ontbijt maken voor zijn zusje. Frikandellen in de magnetron. Er kwamen weleens deurwaarders aan de deur, maar daar heeft de jonge Robbin weinig van meegekregen. Hij had veel Playmobil, de liefde werd gekocht. Ze verhuisden veelvuldig. Robbin logeerde vaak bij oma en opa. Daar was het fijn.

Op het moment dat de ouders van Robbin in een vechtscheiding terechtkomen, is hij ongeveer 5 jaar. De kinderen worden daarin betrokken, ze vormen onderdeel van de ruzies. De kleine Robbin en zijn zusje blijven bij hun vader wonen. Hun moeder heeft geen huis. Er gebeuren nare dingen, zoals vader die probeert moeder aan te rijden, terwijl Robbin en zijn zusje achter in die auto zitten. Als hij 7 wordt, gaat hij toch bij zijn moeder wonen. Dat is in het begin leuk. Zijn moeder is dan 27 jaar. Haar nieuwe vriend, Robbins stiefvader, is op dat moment 17 jaar.

Omdat zijn stiefvader nog jong en speels is, kan Robbin het goed met hem vinden. Ook krijgt Robbin er een halfzusje bij. De vrede in huis duurt echter niet lang. Zonder dat Robbin weet waarom, begint het tussen moeder en stiefvader te botsen. Is er te weinig geld? Of ligt het aan de kinderen? Robbin weet het niet. Er ontstaat veel geweld. Zijn stiefvader heeft losse handen. Met

HIJ GAAT VAN CRISISPLEEGGEZIN NAAR PLEEGGEZIN NAAR CRISISPLEEGGEZIN NAAR LEEFGROEP NAAR CRISISPLEEGGEZIN NAAR MOEDER NAAR PLEEGGEZIN NAAR CRISISPLEEGGEZIN NAAR MOEDER NAAR PLEEGGEZIN NAAR JEUGDINSTELLING...

name rond etenstijd lopen de conflicten vaak hoog op. Robbins moeder maakt regelmatig macaroni uit pakjes van Honig. Dat vindt Robbin maar niks. Vaak gaat hij zonder eten naar bed. Robbin kan nergens naartoe. Hij heeft nog maar sporadisch contact met zijn vader, en in de rest van de familie is er veel ruzie. Als zijn oma komt te overlijden, drogen de contacten bijna volledig op.

Op zijn dertiende heeft Robbin voor het eerst contact met de jeugdzorg. De peettante van Robbin doet melding bij de jeugdbescherming. Achteraf komt hij te weten dat deze tante zijn moeder al bij Robbins geboorte heeft aangeraden hem aan haar af te staan. De jeugdzorg organiseert een breed familieberaad waarin afspraken worden gemaakt. In de acht jaar die daarop volgen, woont hij op maar liefst 25 adressen. Hij gaat van crisispleeggezin naar pleeggezin naar crisispleeggezin naar moeder naar pleeggezin naar crisispleeggezin naar moeder naar pleeggezin naar jeugdinstelling... Gemiddeld woont hij drie maanden op een adres. En dan weer verder. Robbin komt op zo veel plaatsen dat hij het niet meer kan plaatsen. Bezoek van zijn familie krijgt Robbin nooit. Ook niet als hij een keer dichterbij zijn familie woont. De afspraken uit het familieberaad worden helemaal niet nagekomen. Hij is teleurgesteld en voelt zich alleen.

Op school doet hij het redelijk goed. Met name zijn tijd op het vmbo ervaart hij als aangenaam. Het voelt als zijn thuis, er zijn fijne docenten waar hij veel aan heeft. Zij zijn op de hoogte van Robbins situatie. Als hij een keertje flipt, kunnen ze het plaatsen, ze weten waar dat vandaan komt. Soms vergaderen de leraren tot acht uur in de avond met de jeugdbescherming om zaken te regelen. Dit staat in schril contrast met zijn tijd op het mbo: dat is een drama.

Robbin begint aan de koksopleiding. Na een tijdje houdt hij ermee op, de benodigde materialen voor de opleiding zijn te duur. Er volgt een periode waarin hij niet weet wat hij aan moet met zijn leven. Een periode die tot op de dag van vandaag zal duren. Om zijn dagen te vullen moet hij van de jeugdzorg iets gaan doen. Hij begint met vrijwilligerswerk bij een kinderboerderij. Het gezelschap van de dieren vindt hij fijn,

en daardoor komt hij op het idee om dierenzorg te gaan studeren. Zonder succes. Het eerste jaar haalt hij niet. Achteraf denkt hij dat dit veel te maken heeft met zijn instabiele leven. Van de jeugdzorg mag hij opnieuw de opleiding dierenzorg proberen, maar ook dan loopt het fout. Met Robbin gaat het niet goed, hij wordt een poosje opgenomen in een ggz-instelling.

Robbin kruipt in de slachtofferrol. De school wil een uitzondering maken en hem nog eens toelaten, maar Robbin heeft er geen zin meer in. Hij neemt bijbaantjes, van bij de kinderboerderij tot in de friettent. Gamen wordt zijn vlucht. Een depressie krijgt hem in zijn macht, suïcidale gedachten ook. Robbin voelt zich een doorschuifkindje. De jeugdzorg vindt dat de situatie niet meer houdbaar is en hij wordt gedwongen opgenomen in een ggz-instelling. Het taxibusje staat klaar, Robbin heeft geen keuze. In de instelling ontmoet hij mensen die er erger aan toe zijn dan hijzelf. En hij wordt volgestopt met medicijnen. Hij sluit zich op in zijn kale kamer, zonder attributen waarmee hij zichzelf iets zou kunnen aandoen.

Robbin dient een aanvraag in voor een hulpverlenster met wie hij een goede band heeft. De instelling gaat akkoord. Hij is gedreven om uit zijn situatie te komen. En hij weet dat hij een schop onder zijn kont nodig heeft. Robbin wordt overgeplaatst naar een open ggz-instelling, maar ook dat is een plek waar hij zich niet thuis voelt. Er zitten veel akelige mensen. Uiteindelijk komt hij in aanmerking voor begeleid wonen. Het is 2105 als Robbin een zelfstandige woning krijgt. Iets later verhuist hij naar een studentenflat in een andere stad. Daardoor stopt hij met zijn bijbaantjes.

Robbin krijgt een relatie en foute vrienden, en zijn vlucht verplaatst zich van gamen naar drugs. De grens tussen recreatief gebruik en verslaving vervaagt. Ze doen veel: wiet, ketamine, speed, xtc. Maar nooit heroïne, daar zit een harde lijn. Spuiten gaat te ver. Ondanks alles gaat hij terug naar school. Eigenlijk doet hij dat voor de studiefinanciering. Het is gedoemd om te mislukken. En dat doet het ook. In die periode krijgt Robbin nog wel begeleiding, maar niet meer van de jeugdzorg. Daarvoor is hij te oud geworden. Het is een spannende tijd. Er wordt afgesproken dat hij bij

EEN FINANCIËLE BUFFER OPBOUWEN LUKT NIET. HET LEVEN IS TE DUUR.

zijn oude jeugdzorginstelling kan gaan werken. Zijn ervaringen kunnen van waarde zijn. Maar door de decentralisaties in de jeugdzorg loopt dat proces vertraging op.

In 2016 kan Robbin er eindelijk aan de slag. Het is het moment waarop hij besluit nooit meer drugs te doen. Dat is niet fair naar anderen toe, vindt hij. De vrienden die hij heeft, besluit hij alleen nog een-op-een te zien. Feestjes gaat hij uit de weg. Zo dooft zijn vriendenkring langzaam maar zeker uit. Robbin gaat een opleiding tot ervaringsdeskundige volgen. En hij gaat opnieuw in een andere stad wonen, antikraak dit keer. De opleiding zit er binnen enkele maanden op. Het is 2020 en Robbin werkt intussen bijna vijf jaar bij de jeugdzorginstelling, 28 uur per week.

Aan de tijd dat hij zelf in de jeugdzorg zat, heeft Robbin schulden overgehouden. Die zijn nu afgelost, maar een financiële buffer opbouwen lukt niet. Het leven is te duur. Graag wil hij naast een baan als ervaringsdeskundige ook andere dingen doen. Wat bijverdienen. Hij probeert nu zijn vrachtwagenrijbewijs te halen. Dat scheelt kosten voor een echte opleiding en het moet hem toch in staat stellen meer te verdienen, zodat hij een eigen fijne woonplek kan vinden. Verhuizen is echt een ding geworden in zijn leven. Het antikraak wonen is niet stabiel genoeg, daar wil Robbin vanaf.

Robbins droom is een normaal leven leiden. Wat voor de maatschappij normaal is, is niet wat voor hem normaal is. Dus een fijne woonruimte, huisje-boompje-beestje, gezinnetje, geen geldzorgen, leuke baan, fijne collega's. Ook wil hij leren om beter met zijn emoties om te gaan. En hij wil zich graag kunnen hechten in een relatie.

INGRID, EEN VROUWTJE VAN ALLES

Ingrid is 60 jaar. Ze is geboren op Aruba, daar heeft ze haar jeugd doorgebracht. Ze ging naar de havo en werkte daarna bij een grote bank. Na vierenhalf jaar werd ze ontslagen als gevolg van een inkrimping van het bedrijf: last in, first out. In de zomer voordat ze haar baan verloor, was ze in Nederland, waar haar zus studeerde. Later zou ook haar moeder er gaan wonen. Na Ingrids ontslag bij de bank werkte ze een tijdje bij een ander bedrijf, maar ook dat duurde niet lang. Dus moest ze weer op zoek. Dit is de rode draad in haar leven: steeds een baan voor korte tijd en dan weer opnieuw beginnen.

Voor een jonge vrouw op Aruba in de jaren 80 is het niet makkelijk om aan werk te komen. Ingrid is dan ook heel blij als haar neef een poos na haar ontslag bij de bank een baantje voor haar regelt als hostess in een hotel. Dan wordt het kerst en vraagt haar moeder of Ingrid bij haar in Nederland op bezoek wil komen. Maar het is hoogseizoen op Aruba, dus kan ze geen vrij nemen. Ingrid zegt haar baan op om naar Nederland te gaan. Het gezin waar Ingrid uit komt, herenigt zich in Groningen, want ook haar vader is een tijdje voordien al naar Nederland

NIETS KOMT VANZELF AANWAAIEN VANUIT DE NEDERLANDSE OVERHEID, JE MOET ER CONSTANT ACHTERAAN EN JE MOET ALLES CONTROLEREN.

gekomen. Het is november 1986 en Ingrid maakt kennis met de koude Nederlandse winter.

Eenmaal hier aangekomen moet Ingrid van voren af aan beginnen. Haar ouders en zus vangen haar op. Ze wil een opleiding tot secretaresse volgen. De eisen zijn dat ze goed Engels spreekt en schrijft. Uit een test blijkt dat haar niveau niet havo4, maar havo 3 is en ze moet haar Nederlands bijspijkeren. Daarom gaat ze taallessen volgen. Maar als Arubaanse is ze te goed voor de cursus, en er worden alleen cursussen aangeboden voor mensen zonder voorkennis van het Nederlands. Maar ze heeft geen keuze. Ingrid herinnert zich nog dat een man bij de psychologische test aan haar vroeg: "Ga je je redden?" Toen antwoordde ze ja. En sindsdien is dat wat ze in Nederland doet: zichzelf zien te redden.

Ingrid bezoekt regelmatig uitzendbureaus. Na een jaar vindt ze tijdelijk werk bij de ruimtelijke ordening van de gemeente. Verschillende tijdelijke baantjes volgen. Tussen de baantjes in volgt ze gratis cursussen in boekhouding en administratief werk. Ze vindt werk als administratief medewerker bij de afdeling tandheelkunde van een ziekenhuis. Maar het begint Ingrid te dagen: als je zonder spaargeld in Nederland komt om hier een leven op te bouwen, móét je wel schulden maken. Ze vindt bijvoorbeeld een huis, maar daar moet vloerbedekking in. Zeker in Nederland, omdat het hier zo koud is. Een inboedel bij elkaar krijgen staat gelijk aan schulden maken.

Na enkele jaren vindt ze haar eerste en laatste fulltime baan als secretaresse bij de onderwijsbond. Daar zal ze uiteindelijk 11,5 jaar werken. Op het moment dat ze de baan krijgt, vraagt ze schuldsanering aan. Na drie jaar zijn alle schulden afgelost. In deze periode krijgt Ingrid uit een kortstondige relatie een zoontje. Als alleenstaande moeder weet ze zich goed te redden. Ze woont vlak bij haar ouders en haar zus, dat helpt. Naast haar baan is ze actief: ze helpt met kerst en het sinterklaasfeest op school, zit in de ouderraad en levert bijdragen aan de stichting van het Caraïbisch carnaval. Ingrid is een vrouwtje van alles. Als lid van de minderheidsraad geeft ze advies aan de gemeente. Daarnaast besluit ze een deeltijd hbo-opleiding te volgen.

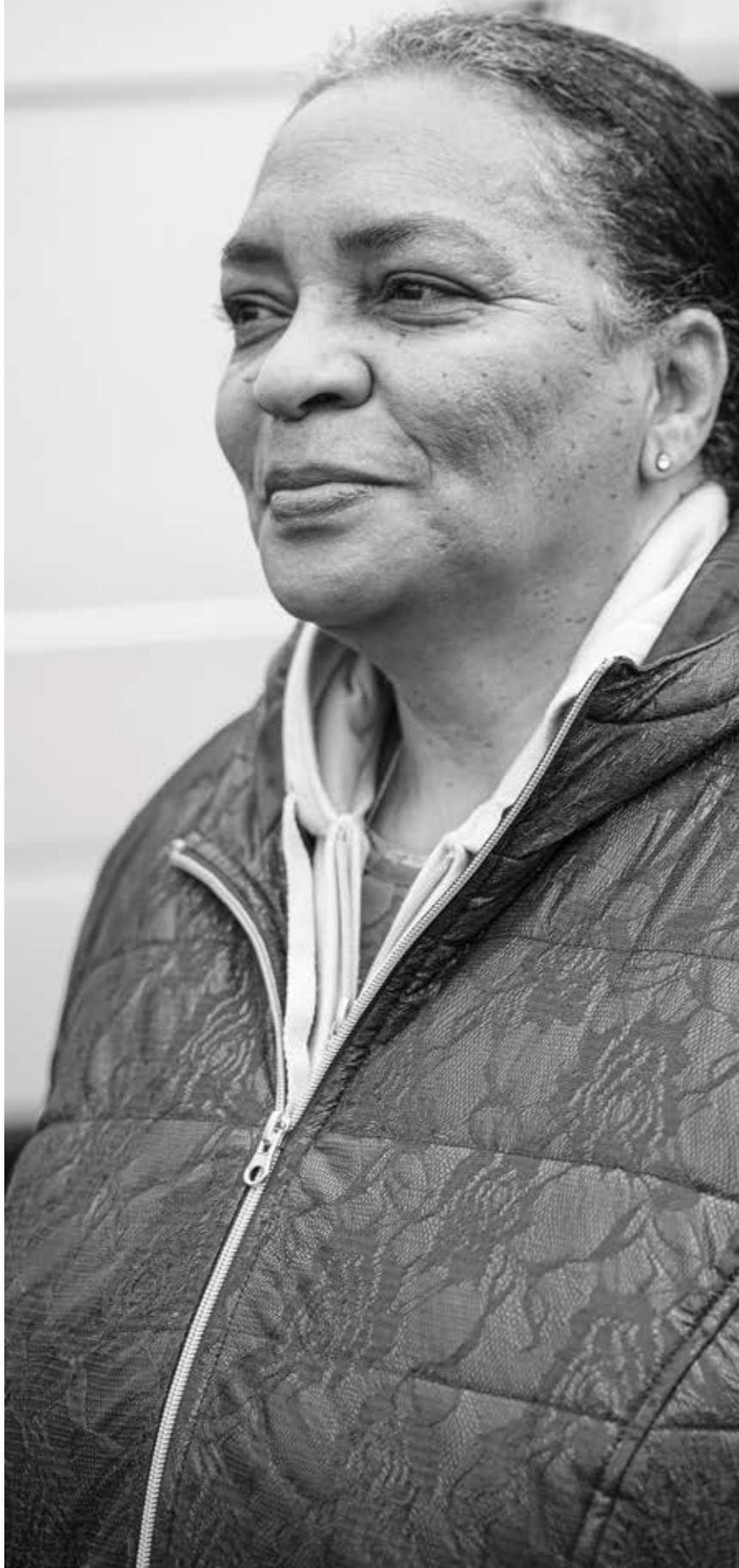
Als haar moeder ziek wordt, neemt Ingrid de zorg voor haar op zich, naast die voor haar vader en zusje. Dit doet ze zonder dat iemand het hoeft te vragen. Dat hoort bij haar cultuur en persoon. Maar het is wel erg zwaar. Ze regelt ook veel voor haar moeder, zoals aanpassingen in het huis. Niets komt

vanzelf aanwaaien vanuit de Nederlandse overheid, je moet er constant achteraan en je moet alles controleren. Het wordt zwaar om de mantelzorg met haar baan te combineren, zeker als alleenstaande moeder. Ingrid is de enige secretaresse bij de onderwijsbond en kan haar werk dus niet met iemand delen. Ze vraagt om ondersteuning, maar er zijn altijd alleen maar stagiaires. Uiteindelijk levert ze zelfs uren in om ondersteuning te krijgen.

In 2002 overlijdt Ingrids moeder. Dat is een grote domper. Juist voor haar moeder is Ingrid naar Nederland gekomen. Haar familie is haar steunpilaar. Na de dood van haar moeder wil ze terug naar Aruba. Bij de onderwijsbond zijn ze ondertussen gestart met een reorganisatie. Hoewel ze een vaste baan heeft, gaat Ingrid akkoord met een vertrekregeling. Ze krijgt 10.000 gulden. De helft daarvan gaat naar de belasting en met de andere helft betaalt ze het laatste restant van haar schulden af. Ook zegt ze haar huurhuis op. Het plan is om met haar zoon naar Aruba te gaan. Haar dochter is inmiddels klaar met het vmbo en wil in Nederland blijven om te gaan studeren in Leiden.

In de carnavalsvakantie van 2004 vertrekt Ingrid naar Aruba. Al snel komt ze erachter dat daar een baan vinden niet makkelijk is. Ze keert terug naar Nederland en gaat bij haar vader wonen. Dat is geen leuke periode. Haar vader is snel boos en ze hebben vaak woordenwisselingen en ruzies. Vader en dochter zijn geen types om thuis te zitten, maar ze hebben allebei geen baan. Haar vader is altijd timmerman geweest, maar zijn leeftijd zit niet mee. Voor Ingrid is er geen andere keuze dan opnieuw een uitkering aan te vragen bij de gemeente. En ze geeft zich op voor sollicitatietrainingen. Ook schrijft ze zich weer in bij een uitzendbureau.

In oktober 2004 krijgt ze een baan bij een verzekeringsmaatschappij in een grote stad in het zuiden van het land. Daar werkt ze maar een

DAARNAAST GAAN DE ZOR GKOSTEN OMHOOG. DIT GAAT OMHOOG, DAT GAAT OMHOOG, ALLES GAAT OMHOOG.

paar weken, zo'n commercieel bedrijf is niks voor Ingrid. Haar dochter woont in dezelfde stad bij een vriendin. Het lukt Ingrid niet direct om er een huis te krijgen. Veel te duur en de wachtlijst voor een sociale huurwoning is lang. Uiteindelijk krijgt haar dochter een kamer, waar Ingrid doordeweeks op een matras op de grond slaapt. In het weekend trekt ze naar het noorden van het land, waar haar zoontje bij opa woont en naar de basisschool gaat. Via een uitzendbureau kan Ingrid bij een ministerie gaan werken. Daarna krijgt ze er opeenvolgende korte contracten. Dat brengt stress met zich mee. Het is doorsukkelen van het ene contract naar het andere. Het voelt als overleven.

Gedurende twee jaar pendelt ze elke week tussen het noorden en het zuiden van het land. Ingrid heeft nooit gevoelens van discriminatie ervaren. Maar ergens vraagt ze zich af hoe het komt dat ze zo veel solliciteert en steeds net achter het net vist. Zelfs bij organisaties waar ze lange tijd werkt met flexcontracten en men haar functioneren kent, heeft ze nooit succes als ze op vaste functies solliciteert. Dan krijgt ze van een manager met wie ze samenwerkt te horen dat ze iets niet goed doet. Als dat zo is, waarom wordt dat dan nu pas gezegd?

Haar dochter wordt zwanger, dat had Ingrid niet zien aankomen. En haar vader krijgt suikerziekte en verliest daardoor een teen, en later zijn onderbeen. Weer is het aan Ingrid om van alles te regelen, om overal achteraan te gaan. Het is strijden om zaken geregeld te krijgen. Wel vindt ze in die periode een eigen huis. Ze moet opnieuw een inboedel bij elkaar zien te krijgen. Daarnaast gaan de zorgkosten omhoog. Dit gaat omhoog, dat gaat omhoog, alles gaat omhoog. En ze heeft geen spaargeld. Met al die verschillende baantjes en de periodes ertussenin heeft ze dat niet op kunnen bouwen, want om de zoveel tijd moet iets dat stuk gaat opnieuw worden aangeschaft. Er zit weinig rek in en langzaamaan komen er nieuwe schulden om de hoek kijken. Ingrid krijgt er een soort apathisch gevoel van. Alsof ze bijna verdrinkt, maar nooit echt helemaal.

Ze vindt opnieuw werk, wederom bij een ministerie. Eerst loopt het via een uitzendbureau en daarna wordt het flexwerk. Flexwerk vindt Ingrid verschrikkelijk. Je zet je drie jaar in, in de

hoop dat je wordt aangenomen, en dan word je alsnog weggestuurd. Via het netwerk dat ze met haar vrijwilligerswerk heeft opgebouwd, vindt ze uiteindelijk een baan bij een bisdom. De reistijd en reiskosten neemt ze voor lief. Na drie jaar besluit men haar contract niet te verlengen. Wel stelt men voor dat ze drie maanden thuis zit en daarna weer in dienst komt met een tijdelijk contract van iets minder uren. Vanwege de reiskosten schiet Ingrid daar niets mee op. Ze weigert. Ze heeft behoefte aan rust en besluit gebruik te maken van de WW. Ze is moedeloos. Ondertussen krijgt haar dochter een tweede kind. Ingrid werkt niet, dus wil ze wel oppassen. Voor haar dochter en haar vriend is opvang te duur. Haar dochter is wel net afgestudeerd, maar werk vindt ze niet onmiddellijk. Het jonge koppel heeft schulden.

Langzaamaan krabbelt Ingrid weer overeind. Op de school van haar kleinkinderen gaat ze vrijwilligerswerk doen. Ze helpt er bij de koffieochtenden voor moeders met uiteenlopende nationaliteiten. Ingrid is blij dat ze er haar kennis en ervaringen kan delen. Ze leert de stad waar ze woont steeds beter kennen. Vanuit de gemeente mag ze een opleiding doen. Het doel is dat Ingrid een brug vormt tussen gemeente en wijkbewoners. Dankzij de training en haar activiteiten in de wijk komt Ingrid erachter dat ze graag anderen helpt. Daar wil ze een baan in vinden. Ze doet al heel lang vrijwilligerswerk, maar is er een beetje klaar mee dat ze daar geen vergoeding voor krijgt. Ook geen andere vorm van waardering. Hoogstens een cadeaubon van de gemeente. Maar een baan zit er nooit in.

Dan overlijdt haar vader. Ingrid weet niet dat je een schuld in de erfenis ook kan weigeren, dus erft ze de schuld van haar vader. Maar ze wil niet in de schuldsanering, want dan gaan anderen weer bepalen wat ze mag uitgeven en waaraan. Dus gaat Ingrid zelf haar vaders schulden aflossen. Ze blijft veel vrijwilligerswerk doen. Maar de WW houdt na drie jaar op en dan volgt de bijstand. Omdat haar zoon bij haar woont, wordt ze gekort op de bijstand. Haar zoon heeft zijn mbo-opleiding niet afgemaakt, maar werkt fulltime. Ingrid weigert haar zoon het huis uit te sturen. Het vinden van een kamer of huis voor hem is nu eenmaal niet gemakkelijk.

In haar vrijwilligersnetwerk wordt ze gewezen op een gemeentelijk project: ze helpen mensen aan werk voor drie jaar tegen minimumloon. Daar doet ze aan mee. Eerst verkoopt ze kaartjes bij een theater. Nadien solliciteert ze, met succes. Ingrid vindt werk in het wijkcentrum als intercedent om mensen te helpen vrijwilligerswerk te vinden. Wat ze wel raar vindt, is dat men Ingrid naar haar beperkingen vraagt. Alsof dat de reden is waarom ze is aangenomen.

Als ze net anderhalve maand aan de slag is, begint de lockdown. Zonder echt ingewerkt te zijn, moet Ingrid vanuit huis werken. Ze weet niet echt wat ze moet doen. Daarbij maakt het constante thuiszitten haar heel moe en

lusteloos. Ze krijgt te pas en te onpas krampen in haar benen en de coronakilo's doen hun intrede. Ze heeft een betalingsachterstand bij de zorgverzekering. Er wordt beslag gelegd op haar loon, dit terwijl ze een betalingsregeling heeft met de deurwaarder. Haar manager komt dit te weten en is er verbolgen over. In een zomergesprek krijgt ze te horen dat ze weinig werk heeft verzet. Ingrid geeft toe dat ze een helpende hand enorm miste, iemand die haar wegwijs maakte. Als haar jaarcontract afloopt, stopt de baan.

Dan ontdekt Ingrid dat ze via de gemeente was aangemeld voor het doelgroepenregister. Ingrid dacht dat ze zelf succes had gehad met

solliciteren. Maar de aanstelling was blijkbaar vanuit het gemeentelijke project gebeurd. Dat wist ze niet. Ze krijgt hulp van een bedrijfsmaatschappelijk werker om de zaken te regelen. Dat vindt ze fijn. Dat er een keertje iemand voor haar zorgt in plaats van dat zij weer voor een ander moet zorgen.

Inmiddels is Ingrid 60. Ze heeft zich aangemeld voor een uitkering, maar solliciteert ook actief, al heeft ze last van een hoge bloeddruk. Ze houdt rekening met wat ze eet en drinkt. Naar de huisarts gaat ze niet langer, want ze heeft al een betalingsachterstand bij de zorgverzekering en dan is er ook nog het eigen risico. Ingrid wil zo min mogelijk uitgeven.

Het liefst zou ze voor deze laatste jaren van haar werkzame leven nog een baan vinden waar ze tevreden mee is. Ze wil ook dat het goed gaat met haar kinderen, en wil gezond oud worden. Ook zou ze graag naar Aruba op vakantie gaan. Ze was er voor het laatst in 2019, daarvoor was ze er elf jaar niet geweest. Ze wil meer kunnen reizen, meer van de wereld zien. En dit jaar wil ze ook weer meer mensen zien, na corona. Ingrid blijft positief, zoals altijd. Nieuw jaar, nieuwe kansen. *Never give up hope.*

**ZE KRIJGT HULP VAN EEN
BEDRIJFSMAATSCHAPPELIJK
WERKER OM DE ZAKEN TE REGELLEN.
DAT VINDT ZE FIJN. DAT ER EEN
KEERTJE IEMAND VOOR HAAR
ZORGT IN PLAATS VAN DAT ZIJ WEER
VOOR EEN ANDER MOET ZORGEN.**

TYRELL, ONGESCHIKT VOOR DE CAMPAGNE

Tyrell is 23 en komt oorspronkelijk uit Almelo. Zijn ouders gingen uit elkaar toen hij 3 was. Zijn vader sloeg zijn moeder, het gebeurde voor Tyrells ogen. Het zou hem voor lange tijd woede bezorgen. Samen met zijn oudere zus, jongere broertje en moeder ging hij bij zijn oma in de Bijlmer wonen. Daar was Tyrell getuige van misdaad en druggebruik. Voor een jonge jongen geen ideale omgeving. Een tijd later verhuisden ze naar de omgeving van Rotterdam. De buurt was niet optimaal, had iets gettoachtigs, maar Tyrell heeft er op zich wel een goede jeugd gehad. Hij speelde er vaak buiten met vriendjes. Maar op school werd duidelijk dat er iets niet helemaal goed zat.

Na wat omzwervingen komt Tyrell samen met zijn moeder in de omstreken van Rotterdam terecht. De buurt is niet geweldig, maar hij maakt er wel vriendjes waarmee hij op straat speelt. Op zich gaat het goed met Tyrell, maar het wordt wel steeds duidelijker dat er iets met hem aan de hand is. Op moeilijke momenten

wordt hij agressief, dan wordt het zwart voor zijn ogen. Hij is regelmatig betrokken bij vechtpartijen. Ook maakt hij tekeningen waaruit blijkt dat zelfmoord hem bezighoudt. Op één tekening is hij zelf te zien, met zijn capuchon hangend aan een hek.

Het is niet zo dat Tyrell zelfmoordneigingen heeft. Eigenlijk weet hij niet waarom hij die tekeningen maakt. Op school denken ze daar anders over en ze brengen hem in contact met een maatschappelijk werker. De motivatie om naar school te gaan begint af te nemen. Regelmatig bezoekt hij een psycholoog, maar daar heeft hij weinig baat bij. Hij mist zijn vader, dat doet hem pijn.

Korte tijd later wordt Tyrell verliefd en krijgt hij zijn eerste vriendinnetje. Met haar gaat het niet zo goed. Ze snijdt zichzelf en regelmatig stelt ze zich agressief op naar Tyrell. Ze slaat hem ook. Tyrell moet zich dan erg inhouden, want hij wil niet zoals zijn vader worden, hij wil

geen vrouwen slaan. Maar haar prikkelbaarheid neemt niet af, integendeel. Tyrell raakt met haar in een gevecht, hij slaat haar terug. En zij doet daar aangifte van.

Tyrell moet voor de rechter verschijnen. Op dat moment is hij nog minderjarig. In eerste instantie krijgt hij een gevangenisstraf van acht maanden. Tyrell gaat in hoger beroep en de straf wordt omgezet in een voorwaardelijke straf van twee jaar. Hij begint te blowen. Dat doet hij van 's ochtends vroeg tot 's avonds laat. Het eerste wat hij doet als hij opstaat, is een jointje draaien. Hij blijft wel naar school gaan, maar blowt ook daar. Soms vier of vijf joints per dag. Hij raakt verslaafd aan de softdrugs. Tyrell begint gewicht te verliezen en zijn astma neemt ernstige vormen aan. Slapen wordt steeds moeilijker en onvoorspelbaarder: de ene nacht lukt het hem niet om drie uur slaap te krijgen, de andere nacht slaapt hij dertien uur aan een stuk. De wiet kost hem veel geld. Hij krijgt steeds vaker agressieve buien. Tyrell heeft het gevoel dat hij zichzelf aan het verliezen is.

Geweld blijft een rol spelen in het leven van Tyrell. De buurt waar hij woont is verre van ideaal. Vaak is het niet meer dan overleven en dat lukt niet iedereen. Een vriend van hem wordt neergeschoten en overleeft het niet. Tyrell kan dat niet vergeten, het knaagt aan hem. Zelf wordt hij ook een keer gestoken met een mes, in zijn linkerarm. Soms is het slaan of geslagen worden. Op een dag staat de politie bij zijn moeder voor de deur: Tyrell is in een vechtpartij verwickeld geraakt. Opnieuw moet de minderjarige Tyrell voor de rechter verschijnen. Het vonnis is een taakstraf van 120 uur. Tyrell vindt het de leukste taakstraf ooit: hij mag voor een speeltuintje allerlei activiteiten organiseren. Hij heeft de grootste lol met de kinderen daar.

Na een verslaving van een jaar stopt Tyrell met blowen. Hij probeert zichzelf te motiveren om naar school te gaan. Hij begint met mbo niveau 2 autotechniek. En hij zoekt andere vrienden. Naast school neemt hij een bijbaantje, want hij wordt pas later in datzelfde jaar 18 jaar, dus studiefinanciering zit er op dat moment niet in. Geld voor boeken is er thuis niet. Ook het OV kan hij niet betalen. Maar hij moet het ermee doen. Uiteindelijk krijgt hij in januari dat schooljaar voor het eerst zijn

DE MOED ZAKT HEM IN DE SCHOENEN, DE TWIJFEL SLAAT TOE: BESTA IK NOG WEL VOOR DEZE MAATSCHAPPIJ?

boeken en pas in maart volgt de eerste storting van de studiefinanciering.

Op school wordt hij bedreigd door een groep. Daarvan zit één jongen bij Tyrell in de klas. Tot twee keer toe dwingen ze hem een telefoonabonnement af te sluiten. Zij kunnen dat dan doorverkopen, Tyrell mag betalen. Maar de aanvraag voor een abonnement wordt telkens geweigerd. Hij denkt eraan om aangifte te doen van de bedreigingen, maar dat durft hij niet. Want dan moet hij namen noemen en dat is niet slim. Wel zegt hij er iets over tegen de teamleider van de school. Hij wordt overgeplaatst naar een andere school.

Ook daar volgt hij de opleiding autotechniek. Wel moet hij nieuwe boeken kopen. De maatschappelijk werker zegt dat het voor de resterende periode – van maart tot het einde van het schooljaar – misschien niet zo verstandig is om 700 euro van de studiefinanciering aan boeken uit te geven. Maar de teamleider van school wijst hem erop dat boeken kopiëren strafbaar is. Ook moet Tyrell binnen twee weken een stageplaats zoeken. Die vindt hij al na enkele dagen. Maar dan ligt er een brief op de deurmat: Tyrell wordt van school gestuurd. Hij weet niet waarom. Hij snapt het niet, nog steeds niet.

Eigenlijk heeft hij geen motivatie meer om nog naar school te gaan, maar toch start hij een nieuwe opleiding. Sport en bewegen ditmaal. Het past niet bij Tyrell en het wordt een weggegooid jaar. Van de studiefinanciering koopt hij geen boeken, maar een Playstation en andere leuke dingen. Het collegegeld betaalt hij nooit. Dat resulteert in een schuld van 3.000 euro. Thuis gaat het steeds slechter. Ruzies met zijn moeder zijn schering en inslag. Tyrell wordt steeds agressiever en dat is niet goed met zijn jongere broertje in de nabijheid. Zij wil dat hij het huis uitgaat. Dat snapt hij wel. Tyrell gaat bij zijn nieuwe vriendin wonen. Hij wisselt nog eens van opleiding en gaat logistiek doen. Dat vindt hij wel leuk, al is autotechniek nog steeds zijn eerste keuze.

Het gaat goed met Tyrell, voor het eerst sinds lange tijd. Maar dan beginnen de problemen met zijn vriendin. Zij maakt achter zijn rug om schulden. De schuldsanering ingaan is de enige optie. Samen moeten ze rondkomen van 15 euro

per week. Dat is veel te weinig. Om toch aan eten te kunnen komen, stopt Tyrell met het betalen van de maandelijkse premie voor de zorgverzekering. Er komen nieuwe schulden bij. Tyrell voelt aan alles dat het slecht met hem gaat en hij gaat te rade bij het jongerenloket. Daar komt hij op een wachtlijst te staan. Het kan wel zes tot acht maanden duren voordat hij hulp krijgt.

Net voor kerst zet zijn vriendin Tyrell het huis uit. Hij kan niet bij zijn moeder gaan wonen, want zijn vriendin heeft hem opgestookt tegenover moeder, broertje en zus. Tegen hen zegt hij dingen waar hij spijt van krijgt. Hij kan nergens heen, hij is dakloos tijdens kerst. Alle gevoel over zichzelf is hij kwijt. En hij vraagt zich af hoe het zover heeft kunnen komen.

In Amsterdam komt hij een oude vriendin tegen die hem een kamer aanbiedt. Daar kan hij gaan wonen. Maar hij werkt nog steeds in zijn oude woonplaats. Doordat hij diensten draait van twaalf tot twaalf, kan hij niet naar Amsterdam om te gaan slapen. Verblijven in een motel is duur en zonde van zijn geld. Een week lang slaapt hij op een bankje in een park, tot zijn diensten veranderen. Hij zit in de *survival mode*. Acht maanden woont Tyrell in Amsterdam. Hij overdenkt zijn leven, wil het weer op de rit krijgen en zoekt daar hulp voor. Die krijgt hij in zijn oude stad.

Tyrells schulden worden geïnventariseerd. De brieven met incasso's en schulden heeft hij nooit opengemaakt. Nu moet hij wel. De schulden zijn enorm opgelopen: 8.000 euro in totaal. De organisatie waar hij hulp krijgt voor het financiële plaatje, zoekt ook voor hem een kamer. Op zijn verjaardag, zijn beste ooit, tekent hij een contract voor een woonruimte. Daar woont Tyrell twee jaar. Klagen doet hij niet, hij heeft een dak boven zijn hoofd. Maar hij heeft er regelmatig ruzies. De gedeelde ruimtes, zoals de toiletten en de badkamer, zijn vaak vies. Dat stoort hem. Net zoals het zwerfvuil op de gangen.

Tyrell komt voor een keuze te staan. Gaat hij naar school voor het behalen van een startkwalificatie of gaat hij werken voor het afbetalen van zijn schulden? Hij kiest voor het laatste en vindt werk als logistiek medewerker. Nare ervaringen volgen. Er worden regelmatig

racistische opmerkingen gemaakt. Hij is de enige gekleurde medewerker in het bedrijf en dat wordt hem pijnlijk duidelijk. Er vallen woorden zoals 'kutneger'. Dat is hij gewend van de straat, maar dat dit ook in een werkomgeving gebeurt, overvalt hem. Tyrell spreekt zijn werkgever erover aan. Er zal iets aan gebeuren, zegt die. Maar hij hoort er niets meer over.

De spanningen op het werk lopen op, mede door de drukte. Hij krijgt last van zijn hart. Op een dag wordt hij wakker met een deels verlamd gezicht, symptomen van een herseninfarct. Hij schrikt er erg van. Hartproblemen zitten blijkbaar in de familie, maar Tyrell is nog zo jong. Bij bloedtests kan de dokter niets vinden. Tyrell brengt zijn werkgever op de hoogte. De dag daarna krijgt hij een telefoontje: hij is zijn baan kwijt. Het argument is dat hij te langzaam is op het werk. Dat klopt volgens Tyrell niet, hij is juist één van de snellere collega's.

Hij zoekt nieuw werk. Soms mag hij een dag ergens komen en daarna niet meer. Uiteindelijk zoekt hij drie maanden lang naar een baan. Zijn vriendin helpt hem daarbij. Het worden drie maanden waarin Tyrell de huur niet betaalt. Zijn begeleider vertelt hij niets. In het begin van die periode solliciteert hij wel zeven keer per dag, maar hij wordt steeds afgewezen. Uiteindelijk heeft Tyrell geen motivatie meer. De moed zakt hem in de schoenen, de twijfel slaat toe: besta ik nog wel voor deze maatschappij? Doordat de schulden weer beginnen op te lopen, worden eerder gemaakte betalingsregelingen tenietgedaan. En zijn vriendin is zwanger. In augustus 2019 wordt Tyrell vader.

Uiteindelijk is het toch zijn begeleider die hem er weer bovenop helpt. Die vindt een baantje voor hem binnen een traject dat de gemeente financiert. Hij gaat werken bij een fietsenmaker. Daar start hij in december 2019 en hij krijgt twee jaar baangarantie. Zijn begeleider schrijft ook een fonds aan, zodat hij 1.000 euro krijgt voor het betalen van huurschulden. Verder wordt hij actief binnen een jongerenpanel en krijgt hij de kans om zijn verhaal te delen bij wethouders van de gemeente. Door deelname aan de sessie met de wethouders kan hij zijn schulden laten afnemen in ruil voor maatschappelijke diensttijd. Tyrell gaat akkoord. Maar hij hoort er nooit meer iets over.

Tyrell en zijn nieuwe vriendin wonen met hun kindje bij de moeder van zijn vriendin. Met een gezin kun je niet op een kamer wonen, dus gaat hij op zoek naar een huis. Zelfs met een urgentieverklaring blijkt dat moeilijk te zijn. Eind 2020 lukt het hem. Toch is de situatie nog steeds precair. Tyrell wil dolgraag met een schone lei beginnen, maar de schulden afbetalen zal nog minstens vier jaar duren. Van hartproblemen heeft hij gelukkig geen last meer. Tyrell is blij dat hij er nog is. Wel heeft hij overgewicht en blijft de astma hem parten spelen. Hij probeert gezonder te leven, maar eten bestellen is nu eenmaal makkelijker dan de deur uitgaan om boodschappen te doen.

Grote dromen heeft hij niet. Een leuk gezin, een huisje waarin ze het samen goed hebben en werk met een vast contract. Die eerste twee zijn hem al gelukt, nu de stabiele baan nog. Tyrell wil graag jongeren helpen. Om te voorkomen dat ze dezelfde fouten maken als hij. Jongeren moeten weten wat hun rechten en plichten zijn, dat vindt Tyrell belangrijk. Zijn motto is: jongeren zijn de toekomst, maar ze worden er nooit voor klaargestoomd. Bij maatschappijleer zouden ze moeten leren wat erbij komt kijken als je 18 wordt, hoe je schuldenvrij kunt blijven en dat je pas na vier jaar weer een VOG kunt krijgen. Door dat laatste werd hij afgewezen om het gezicht te zijn van een landelijke campagne over schulden bij jongeren. Dat vindt hij erg jammer.

HET GEZICHT DAT NIET MAG BESTAAN

Hij is 31 jaar en is geboren in Colombia. Zijn vader is nooit in beeld geweest. Hij is opgegroeid met het idee dat zijn vader hem nooit echt mocht. Zijn moeder was verpleegkundige. Toen het slecht ging met de Colombiaanse economie, schoot zijn vader hen niet te hulp. Een vriendin van zijn moeder was getrouwd met een Nederlandse man. Daar begon de droom over een betere toekomst. Een droom die 5 miljoen Colombiaanse peso kostte. Geld dat zijn moeder zou kunnen terugbetalen door het poetsen en onderhouden van het landhuis van de vriendin. Maar eenmaal in Nederland kwam de ware aard van de vriendin naar boven. De onmenselijke kant. Nu woont hij al 18 jaar ongedocumenteerd in Nederland, samen met zijn moeder.

In mei 2002 komt hij samen met zijn moeder in Nederland aan. Zoals afgesproken begint zijn moeder vrijwel onmiddellijk met het huishoudelijk werk in het grote landhuis met zwembad van de vriendin. Het is niet ver van Rotterdam. De vriendin heeft het toeristenvisum betaald en dat moet worden vergoed. In het begin gaat het nog goed, maar langzaam maar zeker wordt er steeds meer van zijn moeder verwacht. Ze wordt vernederd. Dag en nacht is ze aan het werk. Vrije dagen worden haar na een paar

maanden niet meer gegund. Als jongen van 11 werkt hij mee in het landhuis. Zo wordt het geld hopelijk sneller afbetaald.

In het begin krijgen ze nog drie maaltijden per dag. Dat loopt al snel terug naar één. Ook verliest zijn moeder het zicht op de schulden aan de vriendin. Ze informeert er geregeld naar, maar het enige antwoord dat ze krijgt is dat er nog veel te betalen is. De dochter van de vriendin krijgt in de gaten dat er iets niet klopt. Als er ooit iets voorvalt, zal zij te hulp schieten, zegt ze. En er gebeurt inderdaad iets. Zijn moeder laat weten dat ze de situatie niet langer verdraagt, dat ze weg wil uit het landhuis. Er komt ruzie van. Midden in de nacht wordt de moeder met haar jonge zoon op straat gezet.

Na uren lopen vinden ze een telefoonsel. Ze bellen de dochter van de vriendin op. Zij komt hen ophalen en biedt een slaapplek aan. Dat is in het zuiden van het land. Zijn moeder zoekt snel ander werk, maar haar zoon kan daar niet naar school, en ze voelen zich een last voor de jonge vrouw. Ze zien zich genooddaakt terug te gaan naar hun eerdere omgeving. Het is de eerste keer van wel duizend keer verhuizen in Nederland. Elk onderkomen is tijdelijk. En steeds is het een plek waar ook andere mensen wonen.

Nederland kent leerplicht, dus hij gaat gewoon naar school, zoals elk ander kind. In het begin kent hij geen Nederlands, maar hij is leergierig en leert de taal snel. In korte tijd spreekt hij vlekkeloos Nederlands. Hij gaat vmbo praktijk doen. In die periode ervaart hij nog geen stress, alle druk ligt bij zijn moeder. Zij moet het zien te redden met haar jonge zoon. Op school doet hij het goed. Toch stopt hij net voordat hij 18 wordt. De schoolleiding vertelt hem dat zijn documenten mogelijk gecontroleerd worden als hij niet meer leerplichtig is, maar daar nog wel naar school gaat. Dat schrikt hem af. Een diploma gaat hij niet behalen.

Vanaf dat moment scheiden de wegen van moeder en zoon een tijdje. In plaats van naar school te gaan, doet hij links en rechts klusjes. Ook zoekt hij een eigen woonruimte. Dat lukt niet onmiddellijk. Eerst kan hij nog bij vrienden terecht, maar dat blijft niet duren. Hij is 17 en moet voor het eerst op straat slapen. Dat vertelt hij niet aan zijn moeder. Ze zou zich ongerust kunnen maken, ongelukkig worden. En hij schaamt zich ervoor. Hulp vindt hij niet. Wel klopt hij een keertje bij de politie aan. Hij vraagt of hij daar een nacht mag slapen. Het smoesje dat hij gebruikt, is dat hij zijn trein heeft gemist. De politie doet de deur voor zijn neus dicht.

In al die jaren woont hij op twee momenten samen met zijn moeder in een eigen woonruimte. Dat vinden ze zalige perioden. De eerste keer kunnen ze voor een jaar onderhuren van een man. Beneden wonen drugsverslaafden die altijd ruzie hebben. De politie komt daar vaak op af en dat zorgt voor stress. Ze zijn bang om betrappt te worden. Het gedoe houdt aan. De zoveelste keer dat de politie bij de benedenburen voor de deur staat, zeggen die dat ze beter eens boven kunnen gaan kijken. Ze worden verklikt. Als de politie binnenvalt, is hij niet thuis, zijn moeder is alleen. Zij is een onschuldig uitzijnde vrouw van 65 jaar. Ze doet alsof ze daar in haar eentje woont, dat hebben ze onderling afgesproken: wat er ook gebeurt, zeg nooit iets over het bestaan van de ander.

De politie laat de vrouw met rust. Wel is het duidelijk dat ze daar weg moeten. Het risico is te groot. Niet veel later komt er een brief waarin staat dat ze twee weken tijd hebben om zich te registreren op het adres, anders worden ze het

huis uitgezet. Eindelijk hadden ze wat spullen verzameld, een relatief stabiel bestaan opgebouwd. Dat stopt. Wat niet in de koffer past, laten ze achter. Op naar de volgende woonplek.

Het tweede moment waarop hij samen met zijn moeder een eigen woonruimte heeft, is enkele jaren later. Ditmaal bij een vrouw en haar nichtje. Dat gaat acht maanden goed. Dan krijgt het nichtje ruzie met hen en gooit al hun spullen op de gang. Ze proberen nog verhaal te halen bij de vrouw, maar dat haalt niets uit. Zij durft niet tegen haar nichtje op te boksen. Ze zijn boos en verdrietig, maar moeten vertrekken. Er wordt hen maar eventjes tijd gegund om in te pakken. Hij gooit alles in vuilniszakken. Vuilzakken worden zijn vrienden. Ze zijn handig, je kunt er snel veel mee inpakken. De spullen die er niet in kunnen, kan hij bij een buurman achterlaten. Terwijl hij inpakt, kijkt het nichtje toe. Ze vernedert hem, lacht hem uit, en scheldt zijn moeder uit voor hoer. Dat valt hem zwaar. In al die jaren is zijn moeder er net in geslaagd om uit de prostitutie te blijven.

Ze verlaten het huis. Moeder en zoon gaan op een bankje zitten en barsten in huilen uit. Wéér moeten ze helemaal van voren af aan beginnen. Ze staan opnieuw op straat. Zo gaat hun leven in Nederland verder. Constant zijn ze afhankelijk van mensen die hen voor een tijdje aan een slaapplek willen helpen. Tot dat ophoudt. Dan moeten ze weer naar een nieuwe plek. Overdag probeert hij zo veel mogelijk op straat te zijn. Zo valt hij niemand lastig en is de kans groter dat ze langer op dezelfde plek kunnen blijven. Dat mensen hen niet beu worden. In principe leeft hij gewoon op straat. En alle baantje die hij krijgen kan, neemt hij aan. Hij doet van alles: schoonmaken, oppassen, werken in de bouw, huisdieren verzorgen, ramen wassen. En natuurlijk doet hij al het werk zwart.

Hij komt ook veel slechte mensen tegen. Vaak krijgt hij drugs aangeboden of wordt hem gevraagd of hij die wil verkopen. Dat doet hij niet, dat zal hij ook nooit doen en daar is hij heel trots op. Zijn enige slechte daad is roken. Soms heeft hij het gevoel dat hun situatie onrechtvaardig is. Er zijn in Nederland mensen die niets nuttigs doen, er zelfs criminele activiteiten op nahouden, en toch documenten krijgen. Zij krijgen zelfs een prijs die uitkering

HET IS DE EERSTE KEER VAN WEL DUIZEND KEER VERHUUZEN IN NEDERLAND.

heet. Dat wil hij niet. Geld ontvangen hoeft niet. Maar documenten zouden wel enorm helpen, want dan kan hij hier misschien een normaal leven opbouwen.

Voor iemand zonder documenten zijn de normaalste zaken heel ingewikkeld. Zijn moeders gezondheid is niet zo goed, ze heeft artrose. En sinds ze haar enkel zeer ernstig heeft verzwikt, kan ze moeilijk lopen. Ze moet ermee naar het ziekenhuis. Dat kan natuurlijk niet zomaar. Via een stichting lukt het hen om aan een papier te komen waarmee ongedocumenteerden naar het ziekenhuis kunnen. Dat is handig, zo blijkt. Even naar de tandarts gaan voor controles kan bijvoorbeeld niet. Het is dan wachten tot de kies echt wegrot en de pijn niet langer te harden is. Diezelfde papieren van die stichting heeft hij een tijdje later dus weer nodig. De kies moet er snel uit.

Geld is altijd een probleem. Af en toe moet hij zwartrijden in het OV. Om geld te besparen rijdt hij vooral zwart als hij maar één of twee haltes mee hoeft, dan is het risico om gepakt te worden lager. Op een dag wordt hij betrappt in de tram. Maar daar heeft hij zich op voorbereid. Een vriendin van hem heeft gezegd dat als hem dit ooit zou overkomen, hij de naam van haar broer mag opgeven. Dat doet hij, maar hij geeft daarbij wel de verkeerde geboortedatum door. Bijna valt hij door de mand, maar als door een wonder kan de conducteur geen verbinding krijgen met de centrale. Hij mag dus ter plekke afrekenen. Maar hij heeft geen geld. In paniek belt hij zijn moeder: ze moet zich haasten met het benodigde geld. Dat doet ze. In haar pyjama en op haar pantoffels gaat ze richting tramhalte. Weer een gevaar afgewend.

Het zijn anekdotes, dat weet hij, maar ze duiden wel op het grotere probleem: geen documenten, geen bankpas, geen zorgverzekering. En het belangrijkste is dat ze nergens officieel kunnen werken. Een vriendin die manager bij de Bijenkorf is, zegt dat ze hem zo zou aannemen, maar dat kan simpelweg niet. Ook bij de voedselbank kunnen ze niet terecht, want daar moet je aantonen hoeveel inkomen je hebt. En iets aantonen kunnen ze niet. Alle deuren naar hulp zijn gesloten. Ze proberen alles om aan documenten te komen. Ze schrijven een brief aan de koning en de koningin, en ook aan de

burgemeester van de grote stad waar ze wonen. Maar hij vermoedt dat de secretaresses die openen. Ook gaan ze naar de IND. De oplossing is geen oplossing: of liegen dat ze asielzoekers zijn, of met een Nederlandse trouwen. Maar hij heeft principes. Hij wil liegen noch trouwen. Tenzij het met iemand is van wie hij echt houdt.

In zijn netwerk heeft hij drie Nederlandse mensen die hem goed helpen. Ze stellen een plan voor hem op om naar Spanje te gaan. Daar is het makkelijker om documenten te krijgen. Alles wordt geregeld. Hij kan daar een tijdje verblijven bij kennissen van een van zijn vrienden. Ook willen ze garant staan voor het benodigde geld. Maar dan komt corona. Misschien is dat ellendige virus wel een teken dat Spanje zijn bestemming niet is.

Nu is hij 31, en al achttien jaar leeft hij van de hak op de tak. Nooit stabiliteit. Ze kwamen hier met koffers vol dromen, maar daar is niets van terechtgekomen. Hij woont bij een vriend. In een soort voorraadkast slaapt hij op een matras op de grond. Dat doet zeer aan zijn rug, hij heeft veel spierpijn. Hij betaalt 150 euro huur per maand, dat vindt hij ook normaal. Maar de vriendin van die vriend is er niet blij mee dat hij daar slaapt, dus hij weet niet hoelang het nog goed zal gaan. Zijn moeder woont bij een vriendin. Dat is redelijk stabiel, lijkt het. Ze werkt minder door corona, mensen maken tegenwoordig zelf hun huizen schoon. Maar de vriendin is flexibel. Ze mag voorlopig minder huur betalen.

Ondanks alle ellende is hij dankbaar en wil hij in Nederland blijven. Hij voelt zich veel meer Nederlander dan Colombiaan. Dit is het land waar hij volwassen geworden is. Mentaal is hij heel sterk. Hij heeft geleerd om zich goed en vrolijk te houden bij andere mensen. Al is hij in zijn leven vaak vernederd en werd er misbruik van hem gemaakt, positief blijven is een plicht. Tegelijkertijd is hij moe. Heel moe. Als hij de schone schijn niet op hoeft te houden, voelt hij veel stress en verdriet en moet hij huilen. Hij eet ook steeds minder en is elf kilo afgevallen.

Zijn droom is om documenten te krijgen. Dan is hij niet meer 'illegaal'. Dat vindt hij een stom woord, want hij is geen crimineel. Dus hij noemt zichzelf altijd ongedocumenteerd. Als

hij papieren heeft, kan hij werken en wil hij studeren, want hij kan en wil veel van zichzelf laten zien. Ook wil hij voor zijn moeder zorgen. Zij is de enige familie die hij heeft.

**AL IS HIJ IN ZIJN LEVEN VAAK
VERNEDERD EN WERD ER MISBRUIK
VAN HEM GEMAAKT, POSITIEF
BLIJVEN IS EEN PLICHT.**

STÉPHANIE VINDT HET ZIELIG VOOR HAAR VRIEND

Rond haar negentiende is Stéphanie terechtgekomen in een pleeghuis. Dat was het resultaat van een nare familiegeschiedenis. Maar het pleeghuis bleek een frauduleus gebeuren te zijn, een soort van sekte. Uiteindelijk vluchtte ze samen met haar vriend, die gokverslaafd was. Het geld raakte op, maar de gokverslaving bleef duren, net als de angst voor de directie van het pleeghuis. Stéphanie heeft er alles aan gedaan om niet dakloos te worden, en de zorg voor haar vriend heeft vele jaren van haar jonge bestaan in beslag genomen. Jaren op het randje van de financiële afgrond.

SOMS GAAN ZE NAAR HET CASINO MET 50 CENT OP ZAK, OMDAT ZE DAAR DAN GRATIS EEN HAPJE KUNNEN ETEN.

Stéphanies ouders scheiden al vroeg. Beiden gaan weer nieuwe relaties aan en ze zijn net als konijnen. Alles bij elkaar heeft Stéphanie aan haar vaders kant een oudere halfbroer en halfzus en een jonger broertje en een halfzusje. Van moeders kant zijn er nog twee halfzussen en is er een halfbroertje. De oudste uit dit gezelschap is nu 40 jaar, de jongste 6. Stéphanie is nu 27.

De vader van Stéphanie heeft veel persoonlijke problemen en die hebben grote invloed op het gezin. Zijn nieuwe vrouw, de stiefmoeder van Stéphanie, gebruikt veel verbaal en fysiek geweld. Beelden daarvan spoken tot op de dag van vandaag rond in haar hoofd. Stéphanie gaat bij haar moeder wonen, samen met haar zwaar autistische broer. Maar ook daar gaat het niet goed. Haar moeder is permanent bezig met de zorg voor haar broer. Dat slurpt alle energie op. Vooral in haar pubertijd botst Stéphanie vaak met haar moeder. Als haar stiefmoeder even uit beeld is, trekt ze bij haar vader in. Op dat moment is Stéphanie 18 jaar.

In die tijd ontmoet Stéphanie een jongen met wie ze uiteindelijk zes jaar samen zal zijn. Al in het begin van hun relatie zit haar vriend in de schuldsanering. Hij woont in een pleeghuis waar gemiddeld vijf jongeren wonen. De vrouwelijke directeur van het pleeghuis haalt Stéphanie ertoe over om bij hen te komen wonen. Vanwege haar vervelende thuissituatie is die hulp voor Stéphanie meer dan welkom. Na verloop van tijd blijkt dat een soort sekse te zijn. Alle bewoners moeten ID, bankpas en telefoon inleveren. De vrouw is manipulatief en heeft inzicht in het volledige reilen en zeilen van de jongeren die daar wonen. Ze gaat zelfs met hen mee naar de psychiater. Stéphanie laat zich niet meeslepen, ze houdt de boot af.

Wat Stéphanie opvalt, is dat de directeur specifiek jongeren uitkiest die recht hebben op een persoonsgebonden budget (pgb). Ook hebben ze allemaal geen of een slecht contact met hun ouders en familie. Later zal blijken dat de vrouw fraude pleegt met de pgb's: ze houdt alle inkomsten voor zichzelf. Zo ook bij de vriend van Stéphanie, die een pgb krijgt omdat hij borderline heeft. Er gebeuren rare dingen in het pleeghuis. Zo zijn er bijvoorbeeld twee koelkasten: eentje voor het eigen gezin van de directeur en eentje voor de pgb'ers, met minder

lekker eten. Met kerst scheidt de vrouw alleen eten op voor haar eigen gezin en hond, daarna zijn de pgb'ers pas aan de beurt.

Ook voor Stéphanie wil de directeur een pgb-aanvraag doen. Ze kan dan zogenaamd helpen om een paard voor Stéphanie te kopen. Maar Stéphanie doorziet het gebeuren. En ze wordt woedend, omdat de directeur haar probeert te pakken op haar zwakke plek: de liefde voor paarden. Omdat Stéphanie niet wil meegaan in het verhaal, krijgt ze alleen nog avondeten. De toegang tot de koelkast voor pgb'ers wordt haar ontzegd. Dan is de maat voor Stéphanie vol. Samen met haar vriend ontvlucht ze het pleeghuis. Dit doen ze onder het mom van oefenen om samen te wonen. Omdat ze allebei inmiddels boven de 18 zijn, kan niemand ze tegenhouden.

Stéphanie staat al een tijdje ingeschreven voor een woning, maar die komt maar niet. Zij en haar vriend nemen tijdelijk hun toevlucht tot een camping. Financieel krijgen ze het zwaar. Haar vriend zit nog steeds in de schuldsanering en ook haar inkomen wordt meegenomen in de administratie. Ze ontvangt geen volledige uitkering, omdat ze nog geen 23 is. Samen komen ze uit op zo'n 1500 euro per maand. Dat vinden ze op zich prima om van te leven, ware het niet dat haar vriend veel blowt en gokverslaafd is.

Stéphanie probeert haar vriend te helpen om van zijn verslaving af te komen, maar dat lukt niet. Soms gaan ze naar het casino met 50 cent op zak, omdat ze daar dan gratis een hapje kunnen eten. Recht op huursubsidie of kwijtschelding van gemeentelijke belastingen hebben ze niet. Ook raken ze veel geld kwijt aan pogingen om de directeur van het pleeghuis voor de rechter te krijgen. Advocaten en aangezekende post zijn duur. Uiteindelijk kunnen ze de pgb-fraude bewijzen, de directeur moet alles terugbetalen. Maar met de aantijgingen van verwaarlozing gebeurt niets.

De vriend van de Stéphanie is erg bang voor de directeur van het pleeghuis. Door de voortdurende angst krijgt hij een psychose. Dat gebeurt nadat ze de camping hebben verlaten. Hij rent het huis uit, stapt bij onbekenden in de wagen omdat hij denkt dat ze hem willen ophalen, en gooit een fiets bij de politie door de ruit omdat

ADVOCATEN EN AANGETEKENDE POST ZIJN DUUR.

hij denkt dat hij een wereldleider is. Het komt hem op een rechtszaak te staan. Vanwege zijn geestelijke toestand hoeft hij de boete van 5000 euro niet te betalen. Uiteindelijk volgt er een zelfmoordpoging, waardoor hij een tijdje op de IC komt te liggen. De psychiater stuurt hem daarna gewoon naar huis. Stéphanie vindt dat de ggz te weinig voor haar vriend doet. Dagen duurt het voordat hij de nodige hulp krijgt.

Toen Stéphanie 17 was, heeft ze een eetstoornis ontwikkeld, en door de problemen met haar vriend komt daar nu PTSS bij. Paniekaanvallen en verschrikkelijke nachtmerries worden een onderdeel van haar bestaan. Dat duurt ongeveer vier jaar. Ook tegenwoordig heeft ze nog met angststoornissen te kampen. In de periode dat ze samenwoont met haar vriend, heeft ze er zo veel last van dat ze niets kan. Zelfs niet schoonmaken. Het wordt een puinhoop. En ze komt de deur niet meer uit.

Stéphanie komt in aanraking met een ggz-organisatie die haar dagbesteding aanbiedt. Dat helpt haar enorm. Ze krijgt begeleiding bij van alles en nog wat. Ze helpen haar met het aanvragen van een Wmo-indicatie, pluizen het papierwerk uit en zorgen voor thuishulp zodat de rotzooi wordt opgeruimd. Ook wordt er een urgentieverklaring geregeld, zodat ze snel kan verhuizen. Haar vriend verhuist mee.

Hij krijgt opnieuw een psychose, en ditmaal wordt hij opgenomen. Stéphanie neemt een besluit: hij komt er nooit meer in. Ze vindt het zielig voor haar vriend, maar Stéphanie moet zelf verder met haar leven. Regelmatig ontsnapt hij uit de instelling waar hij is opgenomen. Dan staat hij huilend bij haar voor de deur. Ze regelt beschermd wonen voor hem, maar daar houdt het op. Hulp voor zichzelf weet ze uiteindelijk ook altijd wel goed te vinden. Immers, het is hulp vinden of doodgaan. Het weinige spaargeld dat ze heeft, deelt ze netjes met haar vriend. Hij wordt nog een keer psychotisch, maakt nieuwe schulden en wordt dakloos. Dan verdwijnt hij volledig van Stéphanies radar.

In die maanden keert bij haar de rust terug en herstelt ze, omdat de veroorzaker van haar trauma het huis uit is. De ggz mocht dan bij haar vriend niet baten, bij haarzelf helpt het wel. Door de eetstoornis en de psychische

problemen merkt ze ook lichamelijke klachten. Ze heeft een scheve rug, en vanwege haar ondergewicht krijgt ze ontstekingen, zeker als het koud is. Ze was vaak uitgeput en dan ben je heel vatbaar voor ziekten, dus ze was altijd verkouden. En de hoofdpijn die ze heeft, is blijvend.

Nu is ze stabiel. Ze woont zonder schulden in het huis waar ze met haar vriend zou wonen. Werken kan ze nog niet aan. Door haar angststoornis klapt ze dicht als ergens druk op komt, bijvoorbeeld als ze op tijd moet komen bij een werkgever. Een paar maanden geleden is ze met de antidepressiva gestopt en ze voelt nu weer allerlei emoties die lang weggestopt waren. Daar is ze heel blij mee. Ze heeft ook aan haar eetstoornis gewerkt, maar door corona werd het allemaal wat veel. Ze is dan wel meer in evenwicht, een gezonde relatie met eten heeft ze nog niet. Dat laatste stukje zelfvertrouwen mist ze nog.

Stéphanie leeft van een uitkering. Omdat ze al studieschulden heeft, kan ze een opleiding niet meer betalen. Ze zou willen werken als ervaringsdeskundige of misschien wel als hondentrimster. Een vriendin van haar heeft een dierenspecialzaak. Werken voor die vriendin zou minder druk met zich mee kunnen brengen, wat voor Stéphanie heel fijn zou zijn. Als ze groot mag dromen, dan wil ze graag een boerderij in Frankrijk. Dan gaat ze daar wonen met haar hondje. En neemt ze een paard.

HENK HEEFT PERMANENT EEN KNOOP IN ZIJN BUIK

Henk is 57. Hij kan terugkijken op een onbezorgde jeugd. Volgens hem groeide hij op in de beste tijd die er was om op te groeien. Veel complicaties kende hij niet. Het nest waarin hij opgroeide was liefdevol, al zou hij later beseffen dat ze het thuis nooit echt breed hadden. Van Sinterklaas kreeg hij ooit een mooi speelgoedkasteel. Het was heel precies opgebouwd: stormtorentjes van hout, houten kanonnetjes met koperen loopjes, alles zat erop en eraan. Zijn vader had dat zelf gemaakt. Henk heeft nooit bedacht dat het niet uit de winkel kwam.

Henk wordt geboren in Amsterdam. Op dat moment wonen zijn ouders bij iemand in. Er is woningnood en geld voor een eigen woonruimte is er niet. Als Henk 2 jaar is, verhuizen ze naar Wormerveer en niet veel later gaan ze naar Zaandam, waar zijn vader gaat werken bij een scheermesjesfabriek. Daar wonen ze twaalf hoog in een flatgebouw. Henk krijgt er een broertje bij. Breed hebben ze het thuis niet, maar dat valt Henk niet echt op. Zijn jeugd is onbezorgd. Dat heeft er volgens Henk ook mee te maken dat zijn generatie het mooist is opgegroeid.

De vader van Henk heeft in Zwitserland een opleiding tot horlogemaker gevolgd. Met die ervaring krijgt hij de kans om aan de slag te gaan in Heerenveen. Henk is dan 10 jaar en hij zal er blijven tot hij 21 is. In het begin vindt hij het er afschuwelijk. In die tijd is er niets in Heerenveen, helemaal niets. Maar als hij nu terugkijkt, moet hij toegeven dat hij er een fantastische tijd heeft gehad. Hij voelde zich er vrij, heel vrij. In Heerenveen doet hij de mavo en de havo. Ook leert hij er zijn beste vrienden kennen, en de vrouw met wie hij later zal trouwen.

Werken doet Henk al op zijn vijftiende. Bij een architectenbureau. Na schooltijd kopieert hij daar bouwtekeningen. Elke dag twee uur lang grote witte papieren door de wals drukken. Dat vindt hij leuk. Later neemt hij een baantje bij Albert Heijn. Ook dat vindt hij geweldig. Na de havo weet hij niet zo goed wat hij moet gaan doen. In de krant ziet hij een advertentie van de Sociale Academie. Ze zoeken studenten die zich willen verdiepen in maatschappelijk werk. Halsoverkop meldt hij zich aan. Het bevalt helemaal niet, hij vindt het drie keer niks. Maar zijn vader had wel dure boeken voor hem gekocht.

Henk stapt naar de bedrijfsleider van de Albert Heijn en vraagt of hij daar fulltime aan de slag kan. Hij is meer dan welkom. Henk stopt met zijn opleiding. Er volgt een moeilijk gesprek met zijn vader: dat was klote, al die dure boeken voor niets gekocht. Maar bij Albert Heijn zien ze wel wat in Henk. Hij kan de opleiding tot afdelingschef gaan volgen. Tegelijk heeft hij een sollicitatie lopen bij de politie in Amsterdam. De grote steden zoeken begin jaren 80 veel nieuw personeel. Een oom van Henk werkt bij de politie en het werk intrigeert hem. En Amsterdam blijft trekken. Henk kent

de stad goed, hij bezoekt er zijn oma – die er nog woont – regelmatig.

Henk wordt aangenomen. De ambities bij Albert Heijn worden opgeborgen en de jonge Henk trekt naar de hoofdstad. Eerst volgt hij een theorieopleiding van een jaar. Daarna gaat hij vijf maanden stagelopen. Hij begint zich af te vragen waar hij aan begonnen is. Henk is 21 en loopt midden jaren 80 in een uniform rond op de Zeedijk. Het zijn de hoogtijdagen van de heroïne-epidemie in de rosse buurt van Amsterdam. Henk staat midden in de actie: overdosissen, geweld, moorden, zelfmoorden, berovingen... Het is een heftige periode.

Niet veel later trouwt Henk met zijn vriendin. Ze komt uit Heerenveen en wil voor geen goud naar Amsterdam verhuizen. Hoe lang Henk er zit maakt haar niet uit, maar wonen wil ze er niet. Nooit. Uiteindelijk strijkt het jonggehuwde koppel neer in Amersfoort. Daar kopen ze een huis, en begin jaren 90 krijgen ze een dochter. Kort daarna strandt het huwelijk. Het huis wordt verkocht. Maar tijdens de kerstdagen komen ze weer bij elkaar, ze hervinden hun liefde. Ze verhuizen naar Almere, waar hun tweede dochter wordt geboren.

Henk houdt er een ietwat stomme levensstijl op na. Misschien is het een uitlaatklep, maar het kroegleven trekt hem enorm. Feesten, alcohol, plezier maken. Er volgt opnieuw een scheiding. Henk doet afstand van het huis, want hij vindt het niet kunnen dat de kinderen vanwege zijn gedrag op een flatje drie hoog moeten opgroeien. Hij neemt zijn verantwoordelijkheid. Het is een zwarte periode. Voor iedereen.

Vanaf 2000 krijgt Henk het minder naar zijn zin bij de politie. Het wordt steeds meer een bedrijf. De lol gaat eraf. Het werk staat hem tegen en hij denkt: voor mijn vijftigste moet ik echt wat anders doen. Rond 2012 solliciteert hij bij een aantal taxibedrijven. Een bedrijf in de stad waar hij nu nog woont, wil hem wel spreken. Hij kan meteen beginnen. Dat is even paniek, hij moet alles regelen. Maar het werk is een verademing: hij doet stratenkennis op en ontmoet leuke collega's. Henk geniet ook van de omgang met klanten. En het is in meer opzichten een nieuwe start: hij wil een nare periode in zijn leven afsluiten. De echtscheiding, het

slechte contact met zijn kinderen en een nieuwe relatie die ook stukgelopen is. Hij is er klaar mee en wil helemaal opnieuw beginnen.

Als taxichauffeur verdient Henk niet veel, 1200 euro netto. Toch wil hij de alimentatie van 300 euro blijven betalen. Hij voelt zich daar verantwoordelijk voor. Op een gegeven moment lukt dat niet langer. Loonbeslag volgt. Henk gaat ervan uit dat de zaak hiermee geregeld is. Dat blijkt niet het geval te zijn. Bij het overlijden van zijn moeder komt hij erachter dat er niets is betaald aan zijn ex-vrouw en kinderen. Zijn werkgever heeft het bedrag wel ingehouden, maar nooit uitgekeerd. Daardoor heeft Henk zonder het zelf te weten een enorme schuld opgebouwd. Hij confronteert zijn baas ermee. Henk wordt ontslagen.

Blind duikt Henk een zpp-avontuur in. Dat wordt een glijbaan naar beneden. Henk gaat in zee met een oude compagnon van zijn vorige werkgever. Als zelfstandige neemt hij diensten af bij het bedrijf van die compagnon: de auto, de boekhouding, de naam en de telefooncentrale. Daarvoor moet hij 75 euro per dag betalen, ook in vakanties en op vrije dagen. Henk houdt het twee jaar vol. Hij werkt alleen maar 's nachts. Soms verdient het goed, maar meestal brengt het geen ruk op. Als Henk thuiskomt, zit de brievenbus regelmatig vol met post. De brieven verdwijnen ongeopend in een la. Het is niet eens ontkenning, want hij weet het best. Hij weet dat de realiteit op een dag aan de voor-deur zal staan. In de hoedanigheid van een deurwaarder.

Henk heeft het altijd gered, dus moet het nu ook wel goedkomen. Maar het komt niet meer goed. Telkens als de bel gaat, wordt hij overvallen door paniek. Henk klampt zich vast aan zijn nachtdiensten. Soms heeft hij een goede nacht en dan betaalt hij weer wat af. Maar de schulden stapelen zich op en Henk zakt steeds dieper weg in een depressie. Hoe moet hij hiermee omgaan? Je zou zeggen: drank. Maar niet voor Henk. De volgende dag moet hij weer rijden. Hij eet slecht en slaapt slecht, stress is een constante factor. Er zit permanent een knoop in Henks buik.

Medio oktober 2015 stopt Henk met zijn taxiritjes. Hij klopt aan bij de Gemeentelijke Kredietbank. Het is een hele stap om daar

HENK DOET AFSTAND VAN HET HUIS, WANT HIJ VINDT HET NIET KUNNEN DAT DE KINDEREN VANWEGE ZIJN GEDRAG OP EEN FLATJE DRIE HOOG MOETEN OPGROEIEN. HIJ NEEMT ZIJN VERANTWOORDELIJKHEID.

HIJ KLOPT AAN BIJ DE GEMEENTELIJKE KREDIETBANK. HET IS EEN HELE STAP OM DAAR NAARTOE GAAN EN TE ZEGGEN: IK BEN HENK, IK BEN 53, IK HEB HET VERKLOOT EN DIT ZIJN MIJN SCHULDEN.

naartoe te gaan en te zeggen: ik ben Henk, ik ben 53, ik heb het verkloot en dit zijn mijn schulden. Maar hij doet het en krijgt hulp. Hij moet al zijn ongeopende post openmaken en in een map stoppen. En hij krijgt een bewindvoerder. Hoewel hij totaal geen geld meer heeft, voelt het als een opluchting. Het geeft hem rust. Henk kan gewoon de deur weer opendoen. Er valt een last van zijn schouders, al moet hij leven van 50 euro per week. In de supermarkt is hij altijd snel klaar.

Henk gaat vrijwilligerswerk doen. In een Participatiebaan gaat hij aan de slag bij de Maatschappelijk-Juridische Dienst. Met zijn politieachtergrond kan hij direct beginnen bij buurtbemiddeling. Samen met een collega-vrijwilliger past hij de werkwijze van de MJD grondig aan. Dat vindt hij hartstikke leuk. De baan wordt echter niet verlengd. Wel wordt hem een opleiding tot ervaringsdeskundige op mbo 3-niveau aangeboden. Omdat dit als Participatiebaan geldt, krijgt hij naast de volledige opleiding ook nog wat geld. Hij kan weer twee jaar verder, is het idee. Henk gaat stagelopen bij een mbo waar hij kinderen begeleidt die vaak verzuimen. Het bevalt beide partijen. Maar de school moet bezuinigen, een baan zit er ook dit keer niet in.

Ondertussen begint Henk steeds slechter te lopen. Hij heeft veel pijn, vooral in zijn linkerbeen. De artsen constateren ernstige vernauwingen in beide slagaders naar zijn benen. Fysiotherapie helpt niet. Op de dag van zijn afstuderen als professioneel ervaringsdeskundige, in juli 2019, moet Henk onder het mes. Het herstel gaat langzaam. In januari 2020 overlijdt zijn vader en daarna houdt de coronapandemie Henk thuis. Hij gebruikt medicijnen voor cholesterol en verhoogde bloeddruk.

Schuldhelpverlening heeft Henk uit een dal getrokken, maar het schuurt ook. Vanaf 2015 heeft hij geen regie meer gevoerd over zijn eigen leven. Hij maakt zich zorgen over de verplichtingen die met de schuldhelpverlening gepaard gaan. Henk heeft nu een half jaar om een baan te vinden. Maar als hij straks zonder baan zit, moet hij nemen wat hem aangeboden wordt. En de hulpverlening kan de schaamte en twijfel niet wegnemen. Zijn oud-collega's van de politie nemen hem een paar keer mee op hun

WIE IEMAND BEROOFT KRIJGT TWEE JAAR, EN VOOR HENK VOELT HET ALSOF HIJ VANWEGE ZIJN SCHULDEN ZEVEN JAAR GEKREGEN HEEFT.

jaarlijkse uitje. Henk kan het niet zelf betalen. De eerste keer is dat leuk, maar de tweede keer doet hij er alles aan om niet mee te hoeven. Henk voelt zich een sukkel.

Schaamte voelt hij ook als hij gebruikmaakt van speciale voorzieningen. Hij heeft een pasje voor mensen die in stille armoede verkeren. Daar krijgt hij bijvoorbeeld korting mee bij een lunch. Maar wie wil er in een volle tent eten bestellen met zo'n pasje? Soms heeft Henk het gevoel overal buiten te staan. Daarnaast leidt het zoeken naar een baan tot twijfel en onzekerheid. Henk is niet meer de jongste. Hij heeft veel ervaring, maar weinig papieren. Het is net alsof het leven dat hij hiervoor leidde niet meer meetelt. Het pensioen is een welkom vooruitzicht, maar Henk moet nog tien jaar. Hij is niet de hele tijd somber, maar merkt wel steeds vaker een gevoel van berusting bij zichzelf op.

Henk vindt het gek dat je in dit land zo zwaar wordt aangepakt als je schulden hebt. Wie iemand berooft krijgt twee jaar, en voor Henk voelt het alsof hij vanwege zijn schulden zeven jaar gekregen heeft. Terwijl hij alleen maar zijn rekeningen niet heeft betaald. Henk begrijpt het allemaal wel, maar het voelt soms oneerlijk.

Toch kan Henk nog dromen. In 2022 is hij schuldenvrij. Dan begint hij weer met een schone lei. Een ontspannen leven is wat hij wil, en een baan met perspectief. Ook wil hij graag weer leuke dingen kunnen doen. Bijvoorbeeld ergens spontaan iets gaan eten of drinken. Dat zit er nu met 50 euro per week niet echt in.

VERSCHILLEN IN DE SAMENLEVING

Door verschillen in wat mensen hebben, willen of kunnen is de afstand tussen verschillende groepen of individuen in de samenleving groot. We waarderen sommige verschillen, terwijl we andere niet kunnen rechtvaardigen. Sociaaleconomische verschillen kunnen leiden tot ongelijke kansen op een goed en gezond leven. Met negatieve gevolgen voor maatschappelijke veerkracht en welzijn. Met het essay *Gezondheidsverschillen voorbij* begon de Raad haar zoektocht naar mogelijke doorbraken om de complexe ongelijkheid achter sociaaleconomische gezondheidsverschillen te verkleinen.

Verschillen in de samenleving is één van de vijf thema's van het werkprogramma 2020 – 2024 van de Raad voor Volksgezondheid & Samenleving. De Raad focust zich de komende jaren met verschillende adviezen op de problematische én positieve verschillen in welzijn en gezondheid. Op het snijvlak van gezondheid en samenleving adviseren we hoe zorg en ondersteuning beter op deze verschillen kunnen inspelen.

Hoe hangen verschillende vormen van ongelijkheid samen? Hoe kan ongelijkheid in wonen of onderwijs leiden tot onrechtvaardigheid in gezondheid? De Raad stelt de complexiteit van deze verschillen centraal. Zo adviseerden we in *Herstel begint met een huis* om een plek om te wonen als begin van elk passend hulpverleningstraject te nemen. Een veilige woningomgeving, kleding en voeding zijn basisvoorwaarden om gezonde sociale relaties aan te kunnen gaan, jezelf te ontwikkelen én aan herstel te werken.

Met dit boek laten we zien welke gevolgen economische bestaansonzekerheid heeft op iemands welzijn. En gaan we op zoek naar die momenten in het leven waar verschillen zich bij groepen mensen opstapelen of ze onoverbrugbaar worden.

Raad voor Volksgezondheid & Samenleving:

inspireert en adviseert over hoe we morgen kunnen leven & zorgen.

Samenstelling Raad

Voorzitter: Jet Bussemaker

Raadsleden: Erik Dannenberg, Daan Dohmen,

Pieter Hilhorst, Jan Kremer, Bas Leerink,

Liesbeth Noordegraaf-Eelens, Ageeth Ouwehand

en Jeannette Pols.

Directeur: Stannie Driessen

Raad voor Volksgezondheid & Samenleving

Parnassusplein 5

Postbus 19404

2500 CK Den Haag

T +31 (0)70 340 5060

mail@raadrvs.nl

www.raadrvs.nl

Twitter: @raadRVS

Gezichten van een onzeker bestaan, 2021-03

ISBN: 978-90-5732-304-1

Grafisch ontwerp: Studio Duel

Fotografie: Peter van Beek *1

Caveman⁰¹⁰ *2

Eindredactie: Ellen Segeren

Druk: SpringerUit

**1 Peter van Beek werd door de RVS gevraagd als fotograaf voor dit project vanwege zijn sociaal engagement. In zijn portret- en reportagefotografie richt hij zich op culturele en maatschappelijke projecten met een focus op minderheden, (sub) culturen en andersdenkenden.*

**2 Naast het delen van zijn verhaal, heeft de RVS Patrick (Cavemen⁰¹⁰) ook gevraagd als fotograaf voor dit boek. Het portret van Ingrid op p.88-95 heeft hij gemaakt onder supervisie van Peter van Beek. De tussenfoto's komen uit zijn eigen portfolio.*

© Raad voor Volksgezondheid & Samenleving,
Den Haag, 2021

Niets in deze uitgave mag worden openbaar gemaakt of verveelvoudigd, opgeslagen in een dataverwerkend systeem of uitgezonden in enige vorm door middel van druk, fotokopie, microfilm of op welke wijze dan ook zonder toestemming van de RVS.

U kunt deze publicatie ook bekijken via onze website www.raadrvs.nl.

Vorbereiding:

De commissie die het voorbereidend werk heeft uitgevoerd bestaat uit raadsleden Pieter Hilhorst en Ageeth Ouwehand, en de adviseurs Robert Vonk en Tim 'S Jongers. Vanuit het LUMC - Campus Den Haag heeft Janna Goijaerts bijgedragen.

Geraadpleegde experts:

De RVS bedankt de geportretteerden die hun verhaal wilden delen. In dit boek zijn zij de geraadpleegde experts. Ook danken we alle betrokkenen die hebben bijgedragen aan de zoektocht naar respondenten.

